

RUKOPISNA OSTAVŠTINA VJEKOSLAVA SPINČIĆA

Dr. Ivan Beuc

I. Vjekoslav Spinčić rodio se 23. listopada 1848. u selu Spinčićima, općina Kastav. Pučku školu svršio je u Kastvu, a gimnaziju u Rijeci 1868. godine. Teologiju je studirao tri godine u Gorici (1868—1871) a jednu u Trstu,¹ gdje je prosinca 1871. postao svećenik.² 1872. godinu je proveo u Trstu kao svećenik u sjemeništu,³ ali već školsku godinu 1872/73. u Pragu kao student filozofije (povijest i zemljopis), 1873/74. u Beču, također na Filozofskom fakultetu, a 1874/75. ponovo u Pragu, gdje je krajem 1875. završio studij i diplomirao.⁴ Potom je službovao 1876. godine na učiteljskoj školi u Kopru kao kandidat i suplent, a od 1877—1882. kao profesor. Od 1882—1887. vršio je službu kotarskog školskog nadzornika u kotarima Kopar i Volosko. Početkom 1888. godine bude premješten u Goricu na učiteljsku školu, a 1892. godine bude otpušten iz službe iz političkih razloga.⁵ Od tada više nije bio nigdje u službi sve do svoje smrti 1933. godine.

Od 1882—1916. bio je na svim saborskim izborima Istre biran zastupnikom. Godine 1890. i 1891. bio je član Pokrajinskog odbora Istre. Od 1891. do 1918. bio je poslanik u Zastupničkoj kući Carevinskog vijeća u Beču. Godine 1896. bude izabran za člana općinskog zastupstva u Kastvu, koju je dužnost vršio do 1916. godine.⁶ U doba djelovanja Narodnog vijeća SHS postaje član Odbora Narodnog vijeća SHS za okupirane krajeve i predsjednik odsjeka za istarske izbjeglice.⁷ 1919. godine postaje članom Privremenog narodnog predstavništva u Beogradu,⁸ a 1931. godine bude izabran narodnim poslanikom Narodne skupštine u Beogradu.⁹ Pored toga u Saboru Istre bio je predsjednik

¹ K. Jelušić i V. Nazor, Spomen — knjiga proslave 60-godišnjice zastupnika naroda prof. Vjekoslava Stipinčića, Kastav 1909, str. 113.

² Rukopisna ostavština Vjekoslava Stipinčića, kutija br. 63 pismo broj 65/1871, Državni arhiv u Zagrebu (u daljem tekstu: Rkp. o. Spinčić).

³ Rkp. o. Spinčić, kut. 63. pismo 62/1872.

⁴ K. Jelušić i V. Nazor, cit. d. str. 114.

⁵ K. Jelušić i V. Nazor, cit. d. str. 114-117.

⁶ V. Spinčić, Crtime iz hrvatske književne kulture Istre, Zagreb 1926, str. 104.

⁷ D. (?), Istranin profesor Spinčić, beogradska »Politika« od 23. X 1928, str. 8.

⁸ V. Spinčić, »Crtime...« str. 104

⁹ Rkp. o. Spinčić, kut. 122. Čestitke k izboru 1921, br. 7.

Hrvatskoslovenskog kluba od 1892. do 1916. godine, a u Carevinskom vijeću u Beču član Hrvatskoslovenskog kluba kasnije pak Jugoslavenkog kluba. Neko vrijeme bio je predsjednik Političkog društva za Hrvate i Slovence Istre. Dugi niz godina bio je predsjednik Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru i potpredsjednik Bratovštine hrvatskih ljudi u Istri. Pored tih funkcija vršio je povremeno još i druge manje važne (član uprave Čitaonice i Posojilnice u Kopru, predsjednik Čitaonice i muške slovenske Podružnice Družbe sv. Ćirila i Metoda i-dr.).¹⁰

Spinčić je bio ne samo prosvjetni radnik i političar nego i pisac. Među važnije radove spadaju studije: »Hrvatskoj ili Italiji«, Sušak 1880, »Slavensko bogoslužje u Istri«, Pula 1913, »Moje izbijanje iz Istre«, Zagreb 1922, »Razvitak narodnog preporoda u Istri« u »Povijesti Istre« Dane Grubera, Zagreb 1924. i »Crtice iz hrvatske književne kulture Istre«, Zagreb 1926.¹¹ Osim tih Spinčić je napisao čitav niz novinskih članaka i manjih sastavaka objelodanjenih u raznim časopisima. Često su njegovi sastavci ujedno i tekstovi govora održanih u bečkom Parlamentu, Političkom društvu za Hrvate i Slovence u Istri, Družbi sv. Ćirila i Metoda za Istru, Političkom društvu »Edinost« u Trstu, povjerljivim sastancima istarskih rodoljuba i masovnim skupštinama u Istri.

Spinčić je bio neumoran radnik za političko, kulturno i prosvjetno uzdizanje Istre. Naročito je impozantan njegov rad na podizanju prosvjete u Istri da bi nacionalno probudio istarskog seljaka i posebno formirao školovanu hrvatsku istarsku inteligenciju.

II. Rijedak je slučaj da je jedan kulturni, politički ili uopće javni radnik posvetio toliko pažnje pismima, bilješkama, sastavcima svojim i svojih drugova radi očuvanja u interesu povijesnih istraživanja kao što je to slučaj kod Vjekoslava Spinčića, koji se javlja u povijesti Istre, u doba pokušaja rješavanja nacionalnog pitanja, kao jedna od dominantnih pojava političara i prosvjetnog radnika.

Zaslugom Vjekoslava Spinčića data je mogućnost historijskim istraživačima da temeljito prouče razvoj borbe, nastojanja i pokušaje, tužbe i stradanja Hrvata u istarskim gradovima, gradićima, varošima i zabitnim selima pa i povijest svake hrvatske kulturne, ekonomske i političke stečevine u Istri i Kvarnerskim otocima. Posebno značenje Spinčićeve rukopisne ostavštine odražava se naročito u činjenici da njegova građa obuhvata gotovo čitav vijek borbe oko rješavanja nacionalnog pitanja u Istri te da pruža pozadinu te borbe onakvu kakva je ona zaista bila a ne kakvu su prikazivali službeni akti Sabora Istre ili Zemaljskog odbora Istre u kojima su u većini djelovali talijanski iredentisti i njihovi pomagači. Čak ni organ nacionalne borbe »Naša sloga« i »Edinost« ne predstavljaju kao novine tako čvrst argumenat kao arhivska građa Vjekoslava Spinčića. Tu su originalna pisma istarskog kmeta sa svim njegovim stradanjima, građana s njegovim nastojanjima, advo-

¹⁰ V. Spinčić, »Crtice...« str. 104-105.

¹¹ V. Spinčić, »Crtice...« str. 105-106.

kata, župnika i učitelja sa izvještajima i prijedlozima, općina, kotarskih oblasti, namjesništva i ministara s njihovim rješenjima, a gotovo svi ti dokumenti na poledini s bilješkama Spinčićevim. Tu su dnevници o Spinčićevu radu, zapisnici povjerljivih sastanaka, tekstovi Spinčićevih govora, koje je održao u bečkom Parlamentu, Istarskom saboru, narodnim skupštinama i političkim sastancima. Takvu dakle građu za povijest Istre ne može zamjeniti ni jedno postojeće povijesno vrelo, koje nam čuva bilo koja kulturno-naučna ustanova.

Spinčić je počeo sakupljati i čuvati svoju korespondenciju, bilješke i sastavke čim je ušao u politički život Istre. Vladimir Nazor je vidio već 1908. godine »veliki sanduk, u koji Spinčić slaže već mnogo godina sve svoje spise i listove«. ¹² U tom sanduku Spinčić je skupljao spise, koji su se odnosili uglavnom na njegov rad u Zastupničkoj kući Carevinskog vijeća u Beču, austrijskoj delegaciji, Pokrajinskom saboru Istre, zastupstvu i školskom vijeću općine Kastav, ravnateljstvu Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, zatim omote pisama, koje je Spinčić dobio iz raznih strana od 1870. godine na dalje. ¹³ Skupljanje građe u Opatiji bilo je prekinuto 1915. godine, kada se Spinčić sklonio iz rodnog kraja u Zagreb da bi izbjegao progone od austrijskih vlasti. ¹⁴ No, čuvanjem svojih spisa i korespondencije Spinčić je nastavio i u Zagrebu, gdje je boravio u nadbiskupskom dvoru od 1915. do 1921. godine. ¹⁵ Prije nego se 1921. godine vratio u Kastav, Spinčić je predao sve svoje spise, pisma i bilješke iz vremena 1915. do 1921. na čuvanje Zemaljskom arhivu u Zagrebu uz posredstvo dra Josipa Nagya, tajnika tog arhiva. ¹⁶

Krajem 1922. godine Uprava Zemaljskog arhiva u Zagrebu osnovala je na prijedlog dra Josipa Nagya »Odsjek za noviju povijest«. U taj odsjek trebala je ući Spinčićeva rukopisna ostavština a i drugi privatni arhivi, koji obuhvataju period od aneksije Bosne i Hercegovine pa do najnovijih vremena. Iz tog razloga je dr Josip Nagy zamolio početkom 1923. godine Spinčića da kod svojih poznatih nastoji da bi i oni poslali Zemaljskom arhivu u Zagrebu svoje spise, proglase i slično iz tog vremena pod uslovom da će dr Nagy zadržati samo izabranu građu, a ostalo vratiti vlasnicima. Sam Nagy je također obećao da će poduzeti korake u istom smislu kod dra Matka Laginje. ¹⁷ Spinčić se složio s tim rješenjem problema smještaja najnovije arhivske građe, ali je predložio u toku siječnja 1923. da se uz Odsjek za noviju povijest osnuje pododsjek za Istru, koji će obuhvatiti vremenski period od

¹² K. Jelušić i V. Nazor, cit. d. str. 128. i akt Državnog arhiva u Zagrebu br. 643/1927.

¹³ Pismo V. Spinčića od 14. VII 1927. Državni arhiv Zagreb br. 643/1927.

¹⁴ Rkp. o. Spinčić, kut. 59. Manuskript Spinčićeve radnje »Moje izbivanje iz Istre«, str. 7.

¹⁵ Rkp. o. Spinčić, kut. 116. pismo br. 128/1922.

¹⁶ Pismo V. Spinčića od 14. VII 1927. Drž. arhiv Zgb. br. 643/1927. Uporedi Rkp.o. Spinčić, kut. 116 pismo br. 128/1922, 134/1922, kut. 117. pismo br. 2/1923.

¹⁷ Rkp. o. Spinčić, kut. 117 pismo br. 2/1923.

Dobriše (polovica XIX. stoljeća) pa do najnovijeg vremena, a da u taj pododsjek dođu rukopisne ostavštine dvojice biskupa Dobriše i Štrka, Baštijana, Matka Mandića, dra Dinka Vitezića, dra Matka Laginje, Karabaića i njegov.¹⁸ Uz taj prijedlog je napomenuo što on još posjeduje od svojih arhivalija u Kastvu, pa da sve zajedno oporukom daje na raspolaganje »Kr. (Zemaljskom!) arhivu u Zagrebu«.¹⁹ Nije poznato da li je uprava Zemaljskog arhiva prihvatila Spinčićev prijedlog, ali je sigurno da Zemaljski arhiv u Zagrebu nije uspio dobiti rukopisne ostavštine istarskih Hrvata osim što je posjedovao jedan dio Spinčićevih arhivalija. Vjerovatno nije to uspjelo ni kasnije kulturno - prosvjetnom društvu »Istra« u Zagrebu, iako je to društvo stvorilo materijalne uslove za osnivanje »Istarskog arhiva« kao posebne ustanove tog društva.²⁰

Spinčićeva briga oko čuvanja svojih arhivalija nije prestala ni po povratku u Kastav 1921. godine. Opet je on skupljao novo primljena pisma, svoje bilješke i razne druge dokumente. On je pače vodio brigu da se ne bi izgubile dragocjene arhivalije naročito registrature Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, koja je odigrala veoma važnu ulogu u dizanju prosvjete istarskih Hrvata do 1918. godine. Kada je Istra definitivno spala pod talijansku vlast i kada je prijetila opasnost da bi talijanske vlasti mogle uništiti spise Družbe, Spinčić je 31. siječnja 1921. preuzeo zapisnički registraturu te Družbe od Viktora Cara Emina, Družbinog funkcionera u Opatiji, te predao na čuvanje I. Šimatoviću, koji je bio na radu kod Nadbiskupskog dvora u Zagrebu. Kada je Jugoslavenska matica potajno preuzela brigu nad neoslobodenom Istrom i tako djelomično nastavila rad Družbe sv. Ćirila i Metoda, Spinčić je 11. i 12. srpnja 1922. predao spise Družbe Rikardu Katali-

¹⁸ Spinčić je još jednom pokazao brigu da se sačuvaju arhivi ovih Istrana svojim pismom od 22. I 1931. upućenom Antoniji Cvijić. Tako spominje tom prilikom da se pronađe arhiv tršćanskog biskupa Jurja Dobriše u njegovoj ostavini za koju bi mogao znati Ivan Mandić, namješten kod Ženidbenog suda zagrebačke nadbiskupije u Zagrebu, zatim da se pronađu ostavine Matka Baštijana, koji je bio prvih 12 godina faktični urednik »Naše sloge« u Trstu i Matka Mandića, urednika »Naše sloge« od 1883-1915, narodnog zastupnika u istarskom saboru i bečkom Parlamentu, za koje bi najviše mogao znati nećak Matka Mandića dr Fran Brnčić, advokat u Zagrebu, Samostanska ulica br. 6, zatim ostavina dr Matka Laginje, advokata u Puli i narodnog zastupnika u istarskom saboru i bečkom Parlamentu, za koju bi mogao dati podatke dr Ivo Ražem, zatim spisi i pisma dr Dinka Trinajstića iz Vrbnika na Krku, koji je više godina bio predsjednik Političkog društva za Hrvate i Slovence Istre i koji je nekoliko godina sa dr Kureličem vodio narod općine i kotara Pazin te uopće srednje Istre. Dr Trinajstić bi znao i za dokumente dr Dinka Vitezića, prvog hrvatskog zastupnika Istre u bečkom parlamentu. Napokon, Spinčić je potaknuo Antoniju Cvijić da pronađe arhiv »Bratovštine hrvatskog puka u Istri« sa sjedištem u Kastvu i »Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru«, od kojih bi za prvi dao podatke dr G. Dubović, a za drugi (Družbin) Viktor Car Emin (vidi Rkp. o. Spinčić, kut. 121 pismo br. 27/1931.).

¹⁹ Rkp. o. Spinčić, kut. 117, pismo br. 2/1923.

²⁰ Rkp. o. Spinčić, kut. 120, pismo br. 60/1930.

niću Jeretovu, funkcioneru Jugoslavenske matice, Pokrajinskog odbora u Zagrebu.²¹

Prilikom svog boravka u Zagrebu početkom 1927. godine Spinčić je 9. veljače te godine govorio s obzirom na svoje dokumente sa direktorom Zemaljskog arhiva u Zagrebu Emilom Laszowskim, koji je ujedno vršio dužnost kustosa arhivalija grada Zagreba, koje su bile na čuvanju u Zemaljskom arhivu u Zagrebu. Tada je Spinčić ponovo naglasio da je svoje rukopise i druge dokumente oporučno ostavio Arhivu, te da bi htio dokumente, koje nije predao 1921. godine Arhivu, predati odmah. Tu je bila naime riječ prvenstveno o arhivskoj građi Spinčića iz vremena 1870. do 1915., a ne iz perioda 1915. i 1921. godine, jer tu je građu već posjedovao Zemaljski arhiv u Zagrebu. Iz nepoznatih razloga, valjda iz predostrožnosti, direktor Laszowski je predložio Spinčiću da svoj pismeni podnesak, kojim predaje svoje arhivalije Arhivu, naslovi na »Upravu gradskog arhiva u zgradi Zemaljskog arhiva Zagreb«.²² To je Spinčić i učinio 28. veljače 1927. slijedećim pismom: »Imam u Kastvu i Spinčićima množinu pisama, spisa, bilješki tičućih se mojega i djelomice mojih drugova rada u javne svrhe, naročito onoga u Pokrajinskom saboru Istre, u Zastupničkoj kući Carevinskog vijeća u Beču, u Austrijskog delegaciji, te u Zastupstvu općine Kastav. Voljan sam sve to predati toj slavnoj upravi, da uz ono što sam već godine 1921. putem gospodina dra Nagya predao dade izabrati što joj se koliko vrijedno čini, i izabrano čuva. Troškove odpreme i prevoza tih pisama, spisa i bilješki iz Kastva i Spinčića, vozom do Sušaka, željeznicom do Zagreba, pak od kolodvora do arkiva molim da snosi ta slavna uprava. Odprema bi se izvršila u mojem prisustvu. Očekujući izjavu pristanka bilježim se«.²³

Interesantno je da odgovor na Spinčićev podnesak od 28. veljače 1927. nije dao Zemaljski arhiv u Zagrebu, nego uprava »Braće hrvatskog zmaja«, i to svojim pismom, potpisanim od strane velikog meštra Emila Laszowskog i zamjenika protonotara Stjepana Platzera te providenim društvenim žigom.²⁴ Tada je naime arhivalijama grada Zagreba upravljala uprava »Braće hrvatskog zmaja« u Zagrebu. Prije nego su te arhivalije 1914. godine prenešene u zgradu Zemaljskog arhiva u Zagrebu, čuvala ih je također uprava »Braće hrvatskog zmaja« u svojoj kući na Kamenitim vratima u Zagrebu. U svom odgovoru na Spinčićev podnesak uprava »Braće hrvatskog zmaja« u Zagrebu izrazila je veselje zbog Spinčićeve ponude od 28. veljače 1927. s obzirom na pohranu njegovih spisa i korespondencije, pa je dala izjavu da je pripravna snositi trošak transporta tih spisa. Posebno je naglasila da će Spinčićeve

²¹ Rkp. o. Spinčić, kut. 2, dnevnik br. 24 str. 15

²² Rkp. o. Spinčić, kut. 62, ad 5

²³ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 135/1927. od 28. II 1927.

²⁴ Isto

spise »pohraniti u zasebnom odjelu arhiva Braće hrvatskog zmaja u arhivu grada Zagreba«. ²⁵

Spinčić primivši izjavu pristanka javi »Upravi arhiva grada Zagreba« svojim pismom od 14. V 1927. da su spisi i dopisivanja složeni u dvije škrinje i da će ih za koji dan poslati kolima na Sušak i dalje željeznicom do Zagreba. Spinčićevo pismo došlo je načelniku grada Zagreba, vjerovatno zbog snošenja troškova transporta, a ovaj je pismo uputio kustosu gradskih arhivalija Laszowskom da ga izvjesti o prispijeću Spinčićeve rukopisne ostavštine. ²⁶ Već 28. V 1927. Spinčić je izvršio svoje obećanje poslavši dva sanduka svojih arhivalija u ukupnoj težini od 259 kg. ²⁷ Prema Spinčićevim navodima on je poslao tom prilikom »spise koji se tiču poglavito moga rada odnosno saradivanja u zastupničkoj kući carevinskog vijeća u Beču i u austrijskoj delegaciji; u pokrajinskom saboru Istre; u zastupstvu i školskom vijeću općine Kastav; i u ravnateljstvu Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru«. Nadalje Spinčić je poslao i »pisma u sveščićima, koje sam dobio« kako Spinčić navodi, »s raznih strana od godine 1870. do svrhe 1926. Pri tom opažam da nisam našao pisama iz godine 1872, 1873. ni 1875; i da su pisma iz godina 1915—1921. među spisima iz tih godina (doba u koje bijaše moje stalno boravište kod preuzvišenog gospodina nadbiskupa Antuna Bauéra u Zagrebu), koje sam godine 1921. izručio gosp. dru Josipu Nagy, a koje se imade dodati spisima poslanim ove godine 28. maja toj upravi«. ²⁸ Na ponovnu molbu Spinčića Laszowski mu javlja tek 12. VIII 1927. da su dvije poslane škrinje Spinčićevih spisa i pisama uredno stigle u Zemaljski arhiv u Zagreb.

Značajno je da je Spinčić vidio u svom arhivskom materijalu veliku vrijednost za proučavanje povijesti Istre, pa je stoga taj materijal predao arhivskoj ustanovi, ali je interesantno da je on također uvidio potrebu da se taj materijal što prije sredi da bi se mogli iz njega crpsti dragocjeni podaci. Da je Spinčić ugovorio s Laszowskim sredivanje arhivske građe u što kraćem roku vidi se iz pisma Laszowskog od 12. VIII 1927. kojim se Laszowski ispričava Spinčiću da još nije stigao otvoriti poslane škrinje Spinčićevih spisa a još manje srediti ih, jer da je bio zaposlen na spisima Hrvatskog ministarstva koji su preuzeti u Budimpešti, i na spisima Križevačke županije. ²⁹ Spinčić je pače već svojim pismom od 14. VII 1927. izrazio volju Laszowskom da bi pomogao oko sredivanja svojih dokumenata, jer iako su spisi donekle složeni, kako kaže Spinčić u svom pismu, još prigodom njegove 60-godišnjice po Vladimiru Nazoru i Kazimiru Jelušiću, ipak oni su

²⁵ Isto

²⁶ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 382/1927.

²⁷ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 422/1927.

²⁸ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 643/1927.

²⁹ Rkp. o. Spinčić kut. 118 pismo br. 199/1927.

»uglavnom dosta ispremiješani«. ³⁰ U septembru iste godine Spinčić ponovo nastoji da se njegovi dokumenti srede pa ponovo izražava želju da bi pomogao Laszowskom kod sređivanja, ³¹ no on to nije mogao u toku zime, ³² pa je taj posao preuzela početkom 1928. godine Antonija Kassovits-Cvijić pod nadzorom Laszowskog. Ova književnica, koja je radila u Zemaljskom arhivu u Zagrebu kao volonterka besplatno za protuuslugu što joj je grad Zagreb dodijelio doživotnu počasnu novčanu pripomoć, ³³ smjestila je arhivsku građu Spinčića u 75 kartonskih kutija, ³⁴ sačuvavši i najmanju bilješku »jer je ona važna za historiju Istre«, kako sama piše Viktoru Caru Eminu 1930. godine. ³⁵ Da je u tih 75 kutija ušao i onaj Spinčićev arhivski materijal koji je Spinčić predao već 1921. godine, svjedoči nam ista Cvijićka, jer piše Caru da je Spinčić poklonio Zagrebu »golemo istarsko nismeno blago u tri škrinje«, ³⁶ što znači da to blago sačinjava uz one dvije škrinje poslane 1927. godine i ona jedna poslana Zemaljskom arhivu već 1921. godine.

U jednom članku zagrebačkih »Novosti« od 30. XI 1930. Antonija Cvijić, pišući o Viktora Cara Eminoj drami »Zimsko sunce«, spomenula je uzgredno da je Spinčić poslao Arhivu u Zagrebu prije nekoliko godina nekoliko sanduka svojih spisa i pisama. To je ponukalo Spinčića da se obrati Antoniji Cvijić pismom 21. I 1931. te da joj rastumači što je on sve poslao Arhivu, ali da to nije sve, jer da on posjeduje još svojih dokumenata. ³⁷ To je Spinčić naglasio već u svome pismu Arhivu od 14. VII 1927. godine u kojem je napomenuo da nije poslao u škrinjama Arhivu »preko 30 notesa sa bilješnama od godine 1870. na dalje, te drugih bilježnica, i bilješki, mojih sastavaka, govora, predavanja, spomenica, životopisa, i inih prerasnih spisa, osobito i iz novije dobe. To se nalazi u mojem pisaćem stolu i na jednoj polici pokraj njega. Od toga mi se neda odijeliti, nek to uprava arhiva«, nastavlja Spinčić, »ako hoće, dobije poslije moje smrti«. ³⁸

Treći dio Spinčićeve rukopisne ostavštine, koji je ostao uz Spinčića do njegove smrti 1933. godine, poslala je njegova nećakinja Jelka Sever iz Sušaka odmah nakon Spinčićeve smrti u dva sanduka pogrešno Gradskom poglavarstvu u Zagreb. Međutim 27. XI 1933. Državni arhiv u Zagrebu potvrđuje primitak tih dvaju sanduka, pošto je saznao gdje se ti sanduci nalaze iz požurnice Jelke Sever radi potvrde primitka te građe. ³⁹ Tako je konačno nastala rukopisna ostavština Vjekoslava Spin-

³⁰ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 643/1927.

³¹ Rkp. o. Spinčić, kutija 118 pismo br. 199/1927.

³² Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 143/1928.

³³ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 79/1930.

³⁴ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 305/1932.

³⁵ Rkp. o. Spinčić, kut. 120 pismo br. 275/1930.

³⁶ Isto

³⁷ Rkp. o. Spinčić, kut. 121 pismo br. 27/1931.

³⁸ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 643/1927.

³⁹ Državni arhiv Zagreb, akt br. 265/1933.

čica. Iz izvještaja dra Adama Budisavljevića, službenika Državnog arhiva u Zagrebu, kojemu je uprava Državnog arhiva 1946. godine povjerila zadatak između ostalog da izvrši popis Spinčićeve ostavštine, saznajemo da se rukopisna ostavština Spinčića nalazi u 97 kartonskih kutija, što znači da se je rukopisna ostavština povećala 1933. godine za 22 kartonske kutije.

III. Kad je Antonija Cvijić uzela rukopisnu ostavštinu Spinčićevu da ju sredi, nema sumnje da je ta građa bila već jednom svrstana većim djelom hronološki a neznatnim dijelom po materiji. To se može zaključiti iz zabilješki koje je Spinčić vlastoručno učinio na omotnicama, kada je htio označiti sadržaj i dataciju omota u koji je svrstao svu građu, koja se odnosila na jedan predmet. Antonija Cvijić naime nije dirala takav omot ni njegovu omotnicu sa Spinčićevom oznakom materijala, pače toliko ga poštivala da je Spinčićevu oznaku doslovice unosila u svoj inventar, pa makar je oznaka bila sastavljena u prvom licu singulara (na primjer »Razno iz slavenske službe božje uzeo sam mnogo iz sveska 1) ponio sobom u Trst 2) poslao dr. Jeliću . . .«.⁴⁰

Budući da je dakle većina Spinčićevih predmeta imala svoju omotnicu sa oznakom sadržaja i datacije, logično je zaključiti da je već sam Spinčić te omote držao hronološki da bi se mogao snaći kad su mu trebali u njegovom političkom radu. Da li je sadržaj sredio sam Spinčić nije sigurno. Vjerovatno je da su taj posao izvršili prilikom prvog sređivanja Vladimir Nazor i Kazimir Jelušić za materijale do 1908. godine, a za građu od 1915. do 1921. dr Josip Nagy. Usprkos tom prvom sređivanju građa ipak nije bila sasvim sređena unutar omota, a niti su omoti obuhvatili svu Spinčićevu građu. Sam Spinčić je priznao 1927. godine da su »spisi dosta ispremejšani«.

Rad Antonije Cvijić na sređivanju rukopisne ostavštine Spinčića sastojao se u ponovnom svrstavanju omota i korespodencije hronološkim redom, formiranju novih omota te rekonstrukciji starih omota, koji su se rasipali vjerovatno prilikom seobe. Tako bi trebalo razumjeti izvještaj Antonije Cvijić 1932. godine o sređivanju rukopisne ostavštine kada piše da je »razređivala po sadržaju golem materijal spisa i dopisivanja što političkog, što družbenog i privatnog«.⁴¹

Na kraju posla Antonija Cvijić je sačinila inventar rukopisne ostavštine. Iako taj inventar nije datiran ni potpisan od Antonije Cvijić ipak okolnosti govore da je prvi inventar rukopisne ostavštine Spinčića načinila Antonija Cvijić. Da je inventar načinjen u vremenu od 1928. do 1933, baš u vrijeme službovanja Antonije Cvijić, koja je sređivala ostavštinu, dokazuju s jedne strane činjenice da inventar obuhvata građu od 1870. do 1915. godine, koju je Državni arhiv u Zagrebu

⁴⁰ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 305/1932, inventar str. 3.

⁴¹ Državni arhiv Zagreb, spis br. 265/1933., prilog br. 305/1932.

primio tek 1927. godine, a s druge strane da ne obuhvata građu, koja je Državni arhiv u Zagrebu primio tek 1933. godine. A kako je građu od 1915. do 1921. godine držao Državni arhiv u Zagrebu trajno od 1921. godine dalje, ima malo vjerovatnosti da je taj inventar učinio sam Spinčić, koji je stanovao od 1921. godine dalje u Kastvu. Osim toga, iz korespondencije se ne može ustanoviti da je Spinčić predao svoje dokumente Državnom arhivu u Zagrebu 1927. godine po popisu svoje građe. Očito je samo da je Spinčić predao tom prilikom dva sanduka dokumenata samo s općenitom oznakom materijala pa je u takvom smislu Državni arhiv u Zagrebu i potvrdio primitak Spinčićeve građe. Uz tu činjenicu treba još naglasiti da je Spinčić prilikom predaje svojih dokumenata 1927. godine podvukao da među pismima nije našao korespondenciju za 1872, 1873. i 1875. godina. Međutim u inventaru je evidentirana korespondencija iz 1872. i 1873. godine, to znači da je redaktor inventara mogao zabilježiti tu korespondenciju tek pošto je sredio arhiv i pronašao tu korespondenciju, a taj je posao izvršila upravo Antonija Cvijić. Na kraju treba još dodati da je rukopis inventara jednak rukopisu na kartonskim kutijama u koje je Antonija Cvijić smjestila Spinčićeve spise i pisma. Jedina okolnost koja izaziva sumnju jest činjenica da inventar obuhvata građu samo do 1921. godine, a ne i kasniju građu do 1926. godine. Za taj slučaj treba pretpostaviti da Spinčić nije ni predao svoje spise i pisma iz tog perioda, jer se radi o najnovijim događajima, te stoga Cvijićka nije taj dio ostavštine našla pa ga nije ni unijela u svoj inventar.

Sam inventar podijeljen je u tri dijela: 1) popis spisa, 2) razni spisi od 1882. godine dalje i 3) popis knjiga, časopisa i geografskih karata.

»Popis spisa« odnosi se na spise i korespondenciju koji su poredani načelno hronološki, a tzv. »razni spisi« na one koji su složeni »po strukama a ne hronološki«. Pod pojmom »spisa« redaktor inventara je podrazumijevao akte, bilješke, sjedničke zapisnike, izvještaje, referate, koncepte govora, interpelacije, molbe, popise sa svim svojim priložima.

»Popis spisa« nije sačinjen prema sadržaju pojedine kartonske kutije, nego je nastao ispunjavanjem dviju rubrika: 1) godina i 2) sadržaj. Treća rubrika »opaska« nije ni za jednu godinu ispunjena. U rubrici »godina« zabilježene su redom godine započevši od 1871. do 1921. Kod godine 1875. u rubrici »sadržaj« zabilježeno je »nema ništa«. Kod svake godine, osim 1875. zabilježeno je u sadržaju inventara: »prepiske« ili »prepiske male« te većinom još koji naslov omota. Tako je pod 1879. godinom zabilježeno: »Razne kastavske stvari od Cudera iz godine 1879. i dalje« te »prepiske male«. To bi bio sadržaj Spinčićeve ostavštine, koja se odnosi na 1879. godinu. Ako je neki omot sadržavao »spise« iz više godina, redaktor je stavio omot pod početnu godinu.

»Razni spisi« su inventirani prema sadržaju kartonske kutije. Građa je podijeljena u većini tih kutija u fascikle. U osam kartonskih kutija smješteno je tako 11 fascikla, koji su numerirani od 1 do 11. Svaki fascikl sadržava građu jedne vrste. Tako na pr. fascikl br. 1 sadržava građu koja se odnosi na saborske izbore, fascikl br. 2 građu o borbi za jezik, nacionalnu zastavu i sl., fascikl br. 3 građu iz nadležnosti Pomorske vlade i tako redom svaki fascikl sadržava posebnu vrst građe. Građa unutar svakog fascikla grubo je hronološki sređena, no ipak nije po pravilu označen vremenski raspon te građe, a nije ni numerirana kao ni građa unutar kartonskih kutija koje su unesene u »popis spisa«.

Česta je pojava da je građa jedne vrste podijeljena tako da je jedan dio građe ušao u prvu grupu »popis spisa«, a drugi dio u drugu »razni spisi«, iako sačinjavaju jednu cjelinu. Tako je u prvoj grupi pod godinom 1872. inventiran omot s naslovom »iz saborskih sjednica«, 1893. godine »saborski događaji«, 1902. godine »iz saborskih sjednica«, 1908. godine »saborske sjednice«, dok istovremeno nalazimo u drugoj grupi tzv. »razni spisi« fascikl br. 7 koji također sadržava građu »sabor istarski« bez datacije. Sličan je slučaj sa građom koja se odnosi na saborske izbore. Tako je u prvoj grupi pod godinom 1914. inventiran omot »saborski izbori«, a isto tako i u drugoj grupi u fasciklu broj 1 »saborski izbori, počevši od god. 1891.«.

Treći dio inventara Spinčičeve rukopisne ostavštine sadržava popis knjiga, časopisa i zemljopisnih karata. Na kraju tog dijela inventirani su ostaci fonda Kastavske gospoštije. No, i taj popis je površno učinjen, tako da čitalac ne može odmah točno utvrditi koje su zemljopisne karte nadene i iz kojeg su vremena.

Pošto je 1933. godine dospio u Državni arhiv u Zagrebu treći dio Spinčičeve rukopisne ostavštine, proteklo je gotovo 13 godina, a da se taj dio nije uvrstio u cjelinu. 23. svibnja 1946. uprava Državnog arhiva u Zagrebu povjerila je dru Adamu Budisavljeviću, arhivaru tog Arhiva, da u glavnom spremištu Arhiva pregleda Spinčičevu građu te da izvijesti što je potrebno učiniti za njezino sređivanje. Dr Budisavljević je ujedno dobio zadatak da izvrši grupiranje i popis građe te ostavštine.⁴²

Poslije četveromjesečnog rada dr Budisavljević je podnio izvještaj upravi Arhiva, kojim javlja da je završio grupiranje i popisivanje Spinčičeve građe te predlaže radi konačnog sređivanja 97 kartonskih kutija, u kojima je smješten čitav Spinčičev arhiv, da se rasprostire sva ona prepiska i drugi složeni spisi koji se nalaze u omotima, zatim revidira hronološki redosljed tamo gdje je već djelomično obavljen i preciznije sredi ona građa u pojedinim kutijama i konvolutima koja još nije potpuno sređena, zatim da se uvrsti popis ove građe u glavni inventar Arhiva i konačno da se ispišu naljepnice na sve kartonske kutije. Na kraju izvještaja dr Budisavljević je izvjestio da je iz ostav-

⁴² Državni arhiv Zagreb, akt br. 215/1946 od 23. V 1946.

štine Spinčićeve izlučio knjige i brošure, jer da nema smisla s arhivističkog gledišta da te štampane stvari leže zajedno s rukopisnom građom. Vjerovatno je da je tom prilikom dr Budisavljević mislio i na geografske karte, jer su ne samo knjige predate Arhivskoj biblioteci, nego su i geografske karte odmah izlučene iz Spinčićeve ostavštine i uvrštene u zbirku mapa Državnog arhiva u Zagrebu. Uz izvještaj dr Budisavljević je priložio opis Spinčićeve rukopisne ostavštine te njezin popis.⁴³

Opis arhivalija iz rukopisne ostavštine Spinčića daje opće podatke o načinu kako je ta ostavština dospjela u Državni arhiv u Zagrebu i o sadržaju građe te ostavštine.

Upoređivanjem inventara iz 1928. godine popisom iz 1946. godine može se prilično točno ustanoviti kako je dr Budisavljević izvršio grupiranje cjelokupne građe Spinčićeve ostavštine. Treba odmah naglasiti da dr Budisavljević nije u osnovnim a ni u mnogim detaljima mijenjao prvotnu osnovu inventara iz 1928. godine, a nije dirao ni građu koju je sredila Cvijička. Shvatajući da je Spinčić zadržao treći dio svoje arhivske građe do svoje smrti zato što je bio najvažniji, dr Budisavljević je stavio taj dio građe ispred građe koju je sredila Cvijička, smjestivši ga u 20 kartonskih kutija. Budući da je on našao u mnogim fasciklima i kutijama među ostalim spisima razne novine i novinske izreske za koje je smatrao da nemaju izvjesnu vezu s ostalim spisima, on ih je izlučivao i tako smjestio u tri kartonske kutije stavljajući ih iza građe koju je sredila Cvijička.⁴⁴ Ove radnje registrirane u Budisavljevićevom inventaru Spinčićeve rukopisne ostavštine bile su dakle uglavnom jedine novosti za inventar iz 1928. godine, jer ostali dio inventara koji je sačinio dr Budisavljević gotovo se u potpunosti poklapa s inventarom Antonije Cvijić, budući da dr Budisavljević nije vjerovatno smatrao za potrebno da dira raspored »spisa i pisama« koji je učinila Antonija Cvijić, a još prije nje sam Spinčić, odnosno Nazor, Jelušić i dr Nagy. Takvo shvaćanje je dr Budisavljević ponovo zastupao u svom predlogu upravi Državnog arhiva u Zagrebu od 27. IX 1946., kada je podvukao da po njemu grupiranu arhivsku građu Spinčića treba samo revidirati u pogledu hronološkog reda i preciznije srediti, gdje to još nije izvršeno.

Budući da je već poznat način i metod sređivanja Spinčićeve građe primljene u Arhivu do 1928. godine, preostaje da se prema popisu građe učinjenom po dr Budisavljeviću dade slika samo za još preostalih 20 kartonskih kutija, koje je dr Budisavljević sredio i složio.

Teško je ustanoviti koji je princip dr Budisavljević dosljedno primjenio u sređivanju materijala ovih 20 kutija. Kako je riječ o najvrijednijoj Spinčićevoj građi, te da bi ona trebala izvršiti najveći utjecaj na formiranje glavnih i sporednih serija građe u inventaru, a da se

⁴³ Državni arhiv Zagreb, k broju 215/1946 od 27. IX 1946:

⁴⁴ Isto, vidi bilješku o tome u opisu rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića.

ujedno vidi način sređivanja dra Budisavljevića iznijet ćemo Budi-
savljevićev inventar za svih 20 kutija doslovce. Eto kako glasi:

Kutija broj 1:

»Dnevnici, kalendari i bilješke od 1872. do 1924.«

Kutija broj 2:

»Prepiska s Ivanom Lucićem od 1869. do 1874, prepiska s ocem, braćom,
rodacima, prijateljima, znancima i dr. iz Beča, Praga, Trsta, Heidelberga, Zagreba,
Gorice, Siska — od 1870. do 1875. Bilješke klubskih sjednica od 1904. do 1918.«

Kutija broj 3:

»Zastupnički sastanci u Opatiji i na Rijeci — rad iz dobe asesorije — razne
stvari tičuće se Istarskog sabora — ostali razni dopisi i pisma od 1892—1930.
Studije, sastavci, članci, predavanja, dopisi i pisma iz historije, etnografije, politike,
geografije i kulture Istre i nekoliko listina — sve iz raznih godina«.

Kutija broj 4:

»Dnevnici i quasi-urudžbeni zapisnici razne prepiske od 1869. do 1914. Za-
pisnici i bilješke rada u neodvisnih hrvatskih i slovenskih zastupnika od 1892. do
1916. Rad u Družbi sv. Ćirila i Metoda kao i u Narodnoj zajednici za Istru
od 1912. do 1922.«

Kutije broj 5, 6, 7, 8, 8a, 9:

»Razna pisma« (od 1876—1931).

Kutija broj 10:

»Čestitke k 60 godišnjici, k 50 godišnjici misnikovanja, k odlikovanju i k
imendanu od 1908. do 1931.«

Kutija broj 11:

1) Politički sastavci i bilješke odnoseće se na ministarstvo unutarnjih poslova
iz godine 1896—1902.

2) Rukopisi iz povijesti, književnosti, politike, dva o narodnom preporodu
u Istri te razne novine iz raznih godina.

3) Pet omota prepiske na razglednicima iz godina 1910, 1915, 1916, 1924,
1927. i 1928.«

Kutija broj 12:

1) Povijesne bilješke o Primorju — Materijal za »Das Volksleben der Slaven
in Istrien« — Sastavci govora u orikvi — sve iz raznog vremena.

2) Sastavci, govori, bilješke, rukopisi i ocjene školskih knjiga iz vremena
od 1867. do 1890. god.«

Kutija broj 13:

»Sastavci predavanja o biskupu Štrosmajeru, Dobrili i Preradoviću, o razdoru
u Istri, o narodnom buđenju i drugim događajima od 1905. do 1919. Građa »Memo-
randuma« predanog u Panizu 1919. Bilješke i podnesci s obzirom na okupirane
krajeve — Sastavci predavanja o Istri u Zagrebu i Sarajevu 1921. do 1924. godine«.

Kutija broj 14:

»Interpelacije, predlozi i govori (tiskani i pisani) iz vremena od 1891. do
1917. godine«.

Kutija broj 15:

»Sastavci za »Pučki život Slavena u Istri« godine 1889. — Izjave i prepiska
prigodom otpusta iz službe 1892. — O stipendijama, postupku Talijana, Riječkoj
biskupiji, kalendaru i razdiobi novca Napretka — stogodišnjica rođenja dr. M.
Klaića, ukinuću učiteljske škole u Kastvu, penzioniranju, svečanosti prisajedinjenja
te rukopisi »Moje izbivanje iz Istre« 1922. — Životopisi Hrvata Istrana, Znameniti
i zaslužni Hrvati i razne druge bilješke, sve iz razdoblja od 1889. do 1931. godine«.

Kutija broj 16:

»Rukopisi, ostala građa i kritike knjige »Crtice iz hrvatske književne kulture Istre« iz 1926. godine. Koncepti raznih govora iz 1900, 1909. i 1910. Prepiska (pisma) od 1927. do 1929. Čestitke ik 80 i 81 godišnjici (1928. i 1929. god.)«

Kutija broj 17:

»Spisi profesorske afere iz 1891. do 1894. Jezikovna interpelacija u Istarskom saboru godine 1894. i govori u parlamentu od 1907. do 1913. Hrv. sveučilišno pitanje od 1909. do 1914. Bilješke sa klupskih sjednica od 1911. do 1914. Spisi o evakuiranim 1918. Razdioba — »Crtica . . .« i zahvale iz 1930. godine. Sastavak »Das Volksleben der Slaven in Istrien«.

Kutija broj 18:

»Građa za životopis prof. Marka Mandića od 1882. do 1915. »Denkschrift« vladi o stanju u Primorju 1899. Razne bilješke, pisma i koncepti od 1893. do 1908. Leteći listovi raznih bilježaka iz 1900. do 1907. Bilješke glede »Nar. kluba« i »Hrv. slovenskog kluba u Beču« 1911. godine. Dopisivanje s Družbom sv. Ćirila i Metoda od 1916. do 1922. i druge stvari iz godine 1929. Čestitke k izboru za nar. poslanika 1931. godine. Građa za biografski (enciklopedijski) rječnik«.

Kutija broj 19:

»Prvi notes o nadzoravanju javnih pučkih škola 1882. godine. Protocolli Castua anno 1613—1839. (Libri I — XII. che contiene le copie degl' Ordine ed atti, che interessano il Dominio.«⁴⁵

Kako se vidi dr Budisavljević je nastojao dati za onaj dio građe koji je on sredio veći i precizniji uvid u sadržaj građe nego li je to učinila Antonija Cvijić, zatim dr Budisavljević je dao zaista pregled sadržaja svake pojedine kartonske kutije, dok je Antonija Cvijić to učinila samo za 8 kutija od ukupno 75, pa je tako dr Budisavljević uspio dati više podataka potrebnih za inventar kao imovnik ustanove, a s druge strane olakšao proučavanje i ocjenjivanje Spinčićeva javnog rada, što mu je, čini se bila glavna misao pri sređivanju Spinčićeve građe.⁴⁶ No, uza sve te pojedinosti, inventar iz 1946 godine u suštini pokazuje da dr Budisavljević ipak nije primijenio određeni sistem u sređivanju rukopisne ostavštine koji bi odgovarao sadržaju te građe i funkcijama koje je Spinčić vršio u javnom životu. Stoga je taj inventar konfuzan, pače je u načelu lošiji od onoga popisa iz 1928. godine, jer se pri sređivanju građe nije koristio čak ni jednostranim hronološkim principom koji je primjenila Antonija Cvijić. Dr Budisavljević nije koncentrirao istovrsnu materiju u jednu skupinu, nego je u jednoj kutiji skupio materijal koji po pravilu nije vezan ni tematski ni hronološki. Građa nije inventirana po redosljedju glavnih serija i sporednih, koje se vežu uz glavne. Datiranje je netočno, jer često obuhvata jedan vremenski raspon više vrsta građe, iako je za svaku vrstu postojao vlastiti vremenski period. Naslovi omota su također često netačni, jer su suviše općeniti ili pak jednostrani.

IV. Krajem 1957. godine uprava Državnog arhiva u Zagrebu povjerala mi je rukopisnu ostavštinu Vjekoslava Spinčića da ju sredim i

⁴⁵ Isto, vidi prilog »popis« kolekcije Spinčića.

⁴⁶ Isto, vidi izvještaj dr Budisavljevića.

inventariziram. Uz građu primio sam prijedlog dr Budisavljevića radi orijentacije.

Nakon sumarnog pregleda arhivske građe da bi se moglo ustanoviti o kakvom se materijalu radi, kakvo saznanje treba steći o samom Spinčiću, o njegovu radu, političkim strankama u Istri te ustavnom i upravnom uređenju Austrougarske, kao i da bi se utvrdilo da li je građa po određenom sistemu već sređivana, pa ga treba ostaviti ili ga treba mijenjati ili samo dopuniti, ustanovilo se da treba odrediti da li ta građa predstavlja rukopisnu ostavštinu ili zbirku, zatim da se treba detaljno upoznati s ličnošću i opusom Vjekoslava Spinčića na osnovu literature i detaljnog pregleda cijele građe, zatim da bi se trebalo upoznati s glavnim osnovima ustavnog i upravnog ustrojstva Austrougarske, upoznati se sa radom i ličnostima političkog života ne samo Istre nego i Austrije, Češke, Hrvatske i Dalmacije, te da će sistem sređivanja trebati zamijeniti novim, koji će odgovarati djelatnosti Spinčića i obujmu sačuvane građe.

Logično je da prije svega treba odrediti da li građa predstavlja rukopisnu ostavštinu Spinčićevu ili njegovu zbirku. Antonija Cvijić je nazvala tu građu »Arhiv Spinčić: Istra«, a dr Budisavljević: »Kolekcija Vjekoslava Spinčića«.

Analizirajući građu lako je ustanoviti da ona obuhvata dnevnik, bilješke, sastavke, nacрте govora Vjekoslava Spinčića kao profesora, prosvjetnog i političkog radnika, pa korespondenciju koju je Spinčić imao održavajući vezu sa svojim saradnicima, političkim radnicima i rođacima. Pored toga moglo se ustanoviti da građa sadržava spomenice, memorandume, interpelacije, zahtjeve, koji su upravljani većinom austrijskoj vladi i njezinim pojedinim ministarstvima. Kod većeg broja tih intervencija hrvatskih poslanika u Zastupničkoj kući bečkog Carevinskog vijeća Spinčić je bio jedan od glavnih sastavljača i saradnika. Manji broj ovih Spinčić je primio od svojih političkih saradnika radi znanja i poduzimanja određenih akcija. Među građom su i zapisnici sjednica Hrvatsko-slovenskog kluba u Carevinskom vijeću u Beču, Hrvatsko-slovenskog kluba Istarskog Sabora, Političkog društva za Hrvate i Slovence u Istri, Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru i drugih organizacija, u kojima je Vjekoslav Spinčić bio predsjednik ili mentor, pa je s obzirom na svoj politički rad bio veoma zainteresiran da te zapisnike čuva i drži kod sebe da bi mogao djelovati kao zastupnik i poslanik u predstavničkom tijelu unutar povjerenog okvira. Na kraju, u građi su pojedini brojevi nekih novina, a većinom novinski izresci, koje je Spinčić čuvao jer su bili u vezi s njegovim radom bilo da je on sastavio članak, bilo da članci govore o njemu i njegovu radu, bilo da tretiraju pitanja kojima se Spinčić bavi kao poslanik ili zastupnik, pa su mu potrebni kod vlastitih sastavaka i intervencija. Knjige i zemljopisne karte, koje je dr Budisavljević izdvojio, također su služile Spinčiću u njegovu radu kao političara i historičara, no ipak se ne

moгу smatrati kao sastavni dio Spinčićeve djelatnosti, jer su služile samo kao pomagalo, a nisu bile objekt njegova proučavanja ni političkog rada.

Građa o radu Hrvatsko-slovenskog kluba i Jugoslavenskog kluba u Carevinskom vijeću u Beču, Hrvatskog kluba Istarskog Sabora, političkih društava u Istri, Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru i drugih organizacija ne pretstavlja posebne fondove. Spinčić je sudjelovao sjednicama tih organizacija kao njihov član ili funkcioner, a imao je običaj da bi zapisivao pojedine izjave svojih drugova, koje su oni dali na tim sastancima, svoja zapažanja i misli povodom prijedloga ili problema, koji su se iznosili na sjednicama te zaključke i akcije povodom takvih prijedloga. Spinčić je kao funkcioner tih organizacija često primao pisma u kojima se iznosila problematika istarskih sela i gradića, a koja se rješavala u pojedinim organizacijama, pa je odgovarao na takva pisma u skladu sa zaključkom organizacije. Veći dio svojih primjedbi, bilješki, pisama, nacрта govora Spinčić je sačuvao, kao i mnoge zapisnike sa tih sjednica, koje je on sastavio ili potpisao ili možda dobio da bi znao uskladiti svoje akcije u Istarskom Saboru, Zastupničkoj kući u Beču i uopće u javnosti. Naročito zapisnici sjednica nisu bili skupljeni u jedan omot, osim nekoliko, nego su bili u raznim omotima po raznim predmetima, što pokazuje da i sam Spinčić nije te zapisnike smatrao jednom cjelinom, nego tek direktivnim pomagalom u svom radu. Treba podvući međutim da je Spinčić znao što znači jedan arhivski fond na pr. Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru za kojeg sačuvanje je vodio posebnu brigu i onda kada nije više živio u Istri, kako je prije nanomenuto. Građa o radu tih organizacija dakle u osnovi ne pripada fondovima tih organizacija, iako ne bi bilo zapreka da se iz njih izdvoje sjednički zapisnici i uključe u fondove tih organizacija, ako se naknadno pronađu i ako ti zapisnici budu tamo manjkali.

Kako se vidi, Spinčićeva građa je nastala većim dijelom iz djelatnosti samog Spinčića, a manjim dijelom posredno iz odnosa Spinčićeva javnog rada. Prema tome, u toj građi postoji prirodna veza dokumenata. Ta građa ne predstavlja spoj nevezanih arhivalija, različite provenijencije. Naprotiv, Spinčićeva građa je organski povezana, proizašla je iz djelatnosti Vjekoslava Spinčića kao profesora, političara i kulturnog radnika, a služi kao izvor i osnov za povijesna istraživanja.

Porešno je definitirati Spinčićevu građu zbirkom ili kolekcijom, jer zbirka predstavlja organski nevezani skup dokumenata, koji je nastao iz posebnih interesa sakupljača dokumenata. Građa Vjekoslava Spinčića predstavlja rukopisnu ostavštinu Vjekoslava Spinčića. To shvaćanje ne pobija činjenica da su među ostavštinom Spinčića nađeni fragmenti arhivskog fonda Kastavske gospoštije. Sam Spinčić prilikom ponude svoje da preda svoju rukopisnu ostavštinu Državnom arhivu naglašava da bi predao »množinu pisama, spisa, bilješki tičući se mojega i djelomično mojih drugova rada u javne svrhe«, a ne spominje da bi predao i ostatke arhivskog fonda Kastavske gospoštije, iz čega izlazi

da se i sam Spičić nije smatrao kolekcionarom, a niti da je za tim smjerao. On je vjerojatno dobio te fragmente nekom prilikom bilo radi obrade bilo da ih povjeri nekom na čuvanje, pa je prilikom predaje svojih arhivalija predao i te fragmente.

Poraba izraza »arhiv« za oznaku arhivske građe Spinčića nije loša, pače je uobičajena u literaturi. No, arhivisti Državnog arhiva u Zagrebu utvrdili su opravdano na svom stručnom radnom sastanku održanom 1959. godine da se arhivska građa određenog javnog radnika, koja se zbog geneze običava kvalificirati kao arhiv tečnosti, ubuduće registrira kao »rukopisna ostavština«, da bi se postigla specijaliziranost izraza »arvih«. U cilju unapređivanja arhivske terminologije kod nas i ja ću u ovoj radnji zamijeniti izraz »arhiv« sa izrazom »rukopisna ostavština«, pa prema tome će se »arhiv Vjekoslava Spinčića« nazivati »rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića«. Polučio bi se još veći uspjeh u stvaranju naše arhivske terminologije kad bi se izraz »fond« mogao udomaćiti u našoj arhivistici za građu nadležstava, ustanova, i organizacija, tako da bi se izraz »arhiv« mogao ograničiti samo na pojmovni sadržaj arhiva kao ustanove.

Fond nastaje djelatnošću određene administracije, a rukopisna ostavština djelatnošću određene osobe, te predstavlja dokumentaciju vršenja funkcija organa vlasti, njegovih službenika ili pak s druge strane javnog radnika. Arhivski fond je organizam koji se formira, raste i transformira prema uslovima koji utječu na stvaraoca fonda. Ako se mijenjaju funkcije administracije ili osobe, mijenja se i stanje fonda odnosno rukopisne ostavštine. Stoga kod sređivanja fonda ili rukopisne ostavštine ne postoji šema za sređivanje. Arhivist ne može utvrditi a priori uslove koji reguliraju formaciju i poredak u jednom fondu ili rukopisnoj ostavštini. Arhivist može samo studirati organizam, a zatim utvriti regule prema kojima je taj fond odnosno rukopisna ostavština formirana. Iskustva iz srodnih primjera naravno treba koristiti, ali rješenje glavnih pitanja zavisi od pravilne ocjene specifičnosti svakog konkretnog fonda ili rukopisne ostavštine. Svaki fond i rukopisna ostavština predstavljaju zasebno biće sa svojim karakteristikama, koje arhivist mora znati utvrditi prije nego što pređe na sređivanje. Kod rukopisne ostavštine jednog javnog radnika arhivist postiže saznanje o individualnosti i karakteristikama te ostavštine svestranim upoznavanjem ličnosti i djela osnivača te arhivske građe i njegove uloge u društvu, a posebno na osnovu saznanja sadržaja te građe.

Poznavanje funkcije i uloge Vjekoslava Spinčića pa i vremena u kojem je živio dat će samo idealnu sliku jednog inventara za slučaj kad bi sve bilo sačuvano što bi trebalo dokumentirati takav inventar. Činjenica je međutim da nije sve sačuvano što je Spinčić mogao sačuvati, niti su u konkretnom slučaju ikada postojale sve arhivalije da bi se mogao učiniti ili ostvariti onaj idealni inventar. Trebalo je dakle ustanoviti koliko je od čega sačuvano. Utvrditi to značilo je utvrditi

temelje za okosnicu inventara — glavne serije na koje se oslanjaju ostale, razlučiti glavno i sporedno, a posebno specifično. No, ustanoviti koliko je od čega sačuvano značilo je detaljno upoznati arhivalije. Letimičan pregled arhivalija, čitavog materijala nije dostajao da bi se stvorio zaključak da li postojeći naslovi pojedinih kutija, svežnjica, omota i košuljica zaista iskazuju sadržaj arhivalija koje su u njima smještene, zatim da li su ti naslovi ispravno određeni da bi svojim pojmovnim sadržajem točno obavijestili arhivistu i napokon da li su ti naslovi kod jedne cjeline dovoljno izdiferencirani da ne bi bilo slučaja koji nalaže da bi se ta cjelina trebala razbiti na subdivizije od kojih će svaka dobiti vlastiti naziv i tako osigurati precizno detaljiziranje.

Detaljnim upoznavanjem sadržaja rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića, kontroliranjem sadržaja omota ili konvoluta i svežnjica te upoređivanjem tog sadržaja s naslovom omota i svežnjica, a ako takvog nije bilo, utvrđivanjem tog naslova te formiranjem novih svežnjica iz rinfuznog materijala stavljajući odgovarajući naslov, mi smo prešli na grubo sređivanje rukopisne ostavštine.

Dobivši čitavu građu u svežnje i omote tako da svaki od ovih ima svoj naslov, smjestimo li te omote i svežnjice u kartonske kutije onim redom koji smo u početku zatekli, prije nego smo počeli grubo sređivanje, a zatim numeriramo li te kutije, svežnjice i omote unutar kutija pa napokon popišemo li kutije po redu prepisavši naslove omota i svežnjica unutar svake kutije također po redu, mi smo učinili sve operacije koje su dovele do privremenog inventara rukopisne ostavštine. U tom radu redosljed kutija i svežnjica unutar kutija nije se izmjenio, ako smo materijale iz 97 kutija smjestili u 132 kutije. Mnoge kartonske kutije bile su prenatrpane arhivalijama, pa je često trebalo da se arhivalije iz tih pretrpanih kutija podijele u više kutija, da bi se spriječilo njihovo uništavanje ili oštećivanje prilikom vađenja ili ulaganja na svoje mjesto.

Novi popis građe nije pokazivao, dakle, rezultate nekog novog sređivanja, nego staro stanje u preciznijoj slici. Kod formiranja takvog privremenog inventara trebalo je posebno paziti da se ne bi mijenjao stari sistem sređivanja, jer tako se izbjegla opasnost od nemogućnosti restituiranja arhivalija u staro stanje, ako bi ono bilo diktirano činjenicom da je u toku rada sa arhivalijama pronaden protokol svih arhivalija ili većeg dijela arhivalija, koji katkada vodi osnivač rukopisne ostavštine radi vlastitog snalaženja.

Završivši privremeni inventar, uglavnom na bazi kontroliranih i pravilno novo postavljenih naslova pojedinih svežnjica ili omota, stekli smo mogućnost da nastavimo i dovršimo grubo sređivanje rukopisne ostavštine.

Analizirajući takav inventar opažamo da je jedan predmet zastupljen često sa više omota ili svežnjica u raznim kutijama. Tako na primjer ustanovili smo da se zapisnici sjednica Hrvatskoslovenskog

kluba Istarskog sabora sa svojim bilješkama nalaze u kutijama broj 1, 2, 3, 33, 36, 44, 52, 55, 57, 68 i 80; dalje: zapisnici sjednica Hrvatsko-slovenskog kluba Carevinskog vijeća u Beču u kutijama broj 17, 31, 33, 34, 51 i 94; dalje: materijali Političkog društva Hrvata i Slovenaca u Istri u kutijama broj: 45, 64 i 68; materijali Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru u kutijama broj: 3, 4, 17, 49, 74 i 75 itd.

Isto tako analizirajući naslove omota i svežnjica mogli smo ustanoviti da bi trebalo često više raznoimenih svežnjica i omota koji su se nalazili u raznim kutijama spojiti u jedan, ne dirajući ipak cjelinu pojedinih svežnjica, jer su se ti raznoimeni svežnjici i omoti odnosili samo na jedan predmet, ali su predstavljali rješavanje tog predmeta u više faza ili su bili razlučeni u svoje komponente, pa su onako rastavljeni svaki za sebe onemogućivali istraživaču potpuni uvid u kompleks čitavog pitanja. Na primjer: Spinčić je napisao studiju »Crtice iz hrvatske književne kulture Istre«. U kutiji broj 3 nalazio se omot s naslovom te studije, u kojem se nalazio manuskript, u kutiji broj 11 omot s naslovom: troškovi štampanja studije »Crtice . . .«, u kutiji 13 omot »Kritika studije' Crtice . . . '« a u kutiji broj 72 omot s naslovom »Zahvale« koje su se međutim odnosile na čestitke zbog objelodanjivanja »Crtica . . .«.

Na kraju, detaljnim pregledom čitave građe moglo se ustanoviti da Spinčić niti bilo tko drugi nije vodio očevidnik dokumenata rukopisne ostavštine. Spinčić je vodio doduše bilješke »o obavljenim stvarima« (1898—1914) u formi jednog protokola, ali brojevi označeni u protokolu kao i njihov sadržaj nisu se poklapali sa redoslijedom pisama, »spisa« ili bilješki ni hronološki ni sadržajno, iako redoslijed korespondencije nije bio dirnut. Spinčićev protokol predstavlja naime evidenciju obavljenih intervencija hronološki onako kako su slijedile. Istina, te akcije su uslijedile većinom na osnovu korespondencije, ali i na usmeni dogovor, prijedlog, molbu saradnika, znanaca i prijatelja. Međutim u protokolu, ako možemo tako nazvati evedenciju Spinčićevih intervencija, postoje brojevi sa sadržajem intervencije koja nije uslijedila ni na čiju ponuku. Očito je dakle da se korespondencija ne bi mogla uskladiti s brojevima te evidencije. Pa prema tome, jer ni istraživači nisu citirali Spinčićevu rukopisnu ostavštinu prema redoslijedu koji je utvrdio dr Budisavljević, ostalo je slobodno da se građa rukopisne ostavštine sredi u skladu s djelatnošću Vjekoslava Spinčića.

Prije nego smo složili odnosno spojili istovrsne arhivalije u raznim omotima, koji su bili smješteni u raznim kutijama, trebalo je preći na sastav plana definitivnog inventara.

Nakon dosadašnjeg grubog sređivanja rukopisna ostavština je brojila 112 raznih naslova svežnjica, omota, pa i kutija, ukoliko se u određenoj kutiji nalazio istovrsni materijal. Takvi su na primjer naslovi bili: čestitke, dnevnici, Riječka rezolucija, životopisi, sabor, asesorija, obrana hrvatskog jezika u Kastvu, podaci za onomastiku, Družba sv.

Ćirila i Metoda za Istru, Lega nazionale, Narodna zajednica za Istru, »Štošta«, Cuder — Kastav, izbori za sabor, interpelacije, kastavski spisi političke naravi, Spinčićeve rasprave, penzija, korespondencija itd. Svi ti naslovi davali su nam konačno siguran pregled onih arhivalija, koje su sačuvane. Što je jedna grupa arhivalija bila detaljnije specificirana, to je i naslov bio precizniji i davao dublji uvid u sadržaj rukopisne ostavštine.

Uzevši u obzir idealni inventar, koji nam je lebdio pred očima, da je sačuvana dokumentacija za svaku Spinčićevu djelatnost, zatim analiziravši popis materijala, koji je bio smješten u kutijama te gledajući na potrebe historičara pri istraživanjima ekonomskog, društvenog i kulturnog života Istre, a posebno pri crtanju ličnosti Vjekoslava Spinčića, zaključili smo da treba 112 naslova svesti na manji broj, koji će dati kompleksnu sliku jednog pitanja proučavanja. Prilikom smanjivanja broja naslova neki naslovi od onih 112 ostali su samostalni, a neki su se udružili pod jedan skupni naslov tako da je taj naslov sačuvao bitnost sadržaja i dataciju svih udruženih naslova pod taj skupni naslov. Samostalni naslovi su ostali: Spinčićevi dnevници, Spinčićevi govori, sastavci i interpelacije, sabor, Hrvatskoslovenski klub Istarskog sabora, Hrvatskoslovenski klub i Jugoslavenski klub Carevinskog vijeća u Beču, Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru, Političko društvo Hrvata i Slovenaca, za Istru, »Naša sloga« i još neki. Korespondencija je također ostao samostalan naslov, koji je obuhvatao najveći broj kutija (59 od 132 ukupno!).

Formiranje skupnih naslova iziskivalo je posebnu pažnju. Oni se moraju tako odrediti da sasvim obuhvataju pojmovni sadržaj materijala iz svakog omota i svežnjica te odgovarajući vremenski raspon. Oni su se morali izabrati tako da odgovaraju problematici za istraživača određenog pitanja u određeno doba. Oni nisu smjeli biti uopćavanje jednog problema, niti biti jednostrani, jer bi istraživača zaveli pri analizi inventara. Na primjer u rukopisnoj ostavštini nalazi se dosta bilješki i prijedloga, koji su se odnosili na djelatnost oko općinskih izbora u Kastvu i drugim istarskim općinama, zatim zapisnika sjednica općinskih vijeća, s kojima su obično u vezi pisma općinskih funkcionera, koji uz pismo šalju Spinčiću zaključak općine da bi poduzeo izvjesne akcije, zatim prijedlozi općina za rješenje izvjesnih pitanja, molbe općina da viša vlast izvjesni svoj zaključak mijenja i druga građa koja se odnosi na općine. Kad bi se građa ovako nabrojena u konkretnom slučaju ostavila pod svojim pojedinačnim naslovima, a da se svim ovim sličnim omotima i svežnjicima ne bi odredio skupni naslov, istraživač ne bi lako mogao zaključiti da se radi o građi, koja argumentira borbu hrvatskog življa za vlast u općinama, dakle da je riječ o općinama, općinskim izborima i problemima, a često ne bi mogao ustanoviti da se konkretno radi o nekom specifičnom problemu izvjesne općine. Na primjer omot s naslovom »Cuder« ne može zainteresirati istraživača

koji još ne poznaje problematiku općine Kastav, a ipak Cuder je bio posebni problem općine Kastav, jer je predstavljao instrumenat talijanske iredentističke politike Istarskog zemaljskog odbora kojim se htjelo uništiti općinsku monolitnost u Kastvu, tu kulu oporbe protiv iredentističke politike u Istri. Uzevši dakle sve te faktore u obzir formiran je skupni naslov za sve materijale o izborima i problemima općina i to »Građa o općinskim izborima u Istri (1892. do 1907.) i općinskim problemima (1891—1912)«, pa su pod taj skupni naslov došli svi omoti i svežnjici, koji su se odnosili na tu materiju, tako da je ipak građa za jednu općinu sačinjavala jednu cjelinu. Građa za općinu Kastav je izdvojena iz te grupe 1) jer je Spinčić bio član općinskog zastupstva u Kastvu, i 2) obzirom da je građa za tu općinu obimna, pa je formiran posebni naslov »Građa o problemima općine Kastav (1849—1931)«. No, i taj naslov je ustvari skupni naslov, jer je građa o kastavskoj problematici raznovrsna i smještena u više omota i svežnjica. Budući da su omoti kastavske problematike uvršteni pod skupni naslov hronološkim redom, to je i omot »Cuder« ušao u red prema svom vremenskom rasponu.

Formiranjem skupnih naslova postigli smo da je istraživač orijentiran inventarom na dva glavna naslova, ako želi proučavati općinsku problematiku Istre, odnosno posebno općine Kastav, a ako su mu potrebni odmah i detaljniji podaci o istom pitanju, poslužiti će mu naslovi svežnjica i omota, koji su uvršteni pod taj skupni naslov. Pri tom ne će ga smetati da je materija jednog skupnog naslova smještena u više kutija. Među skupne naslove koji su apsorbirali najveći dio arhivalija spadaju »Ekonomske odnosi« i »Prosvjeta«. Pod naslov »Ekonomske odnosi« potpali su omoti i svežnjici s naslovima poljodjelstvo, pomorstvo, željeznice, mostovi, autosaoobraćaj, trgovina, obrt, financije, aprovizacije za vrijeme prvog svjetskog rata i borbu protiv oskudice, a pod »Prosvjeta« omoti i svežnjici s naslovima pučko školstvo, učiteljska škola u Kastvu, ostale srednje škole u Istri, sveučilišno pitanje u Zagrebu, Ljubljani i Trstu (1901—1914), problemi nastave 1917. i 1918. godine, borba za povišicu plaće nastavnog osoblja u Istri te za ukinuće školskih taksa.

Pošto je sva građa rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića smještena pod odgovarajuće naslove unutar omota, koji je formirao sam Spinčić, i svežnjica, koje je formirao arhivist, a veći dio tih naslova podijeljen među skupne naslove, formirajući tako veće grupacije omota i svežnjica, trebalo je preći na određivanje redoslijeda pojedinih naslova samostalnih omota i svežnjica te skupnih naslova za grupacije omota i svežnjica, a to znači trebalo je utvrditi plan definitivnog inventara.

Analizirajući naslove omota i svežnjica i upoređujući ih s društvenim funkcijama Vjekoslava Spinčića moglo se utvrditi da se idealni inventar neće moći u potpunosti ostvariti. Najobimnije je zastupana građa koja se odnosi na rad Vjekoslava Spinčića kao zastupnika u Ca-

revinskom vijeću (referati u delegacijama, interpelacije i govori). Ona obuhvata i djelatnost Spinčića kao jednog od organizatora izborne propagande među narodnim masama prilikom izbora za Carevinsko vijeće te kao člana Hrvatsko-slovenskog kluba i Jugoslovenskog kluba Carevinskog vijeća u Beču, u kojem su se donosile odluke o poduzimanju zajedničkih akcija članova kluba i koordinaciji rada sa političkim istomišljenicima. Manju skupinu građe predstavlja ona o izborima za Istarski sabor (1889—1914), o radu sabora (1885—1910) i Hrvatsko-slovenskog kluba Istarskog sabora (1884—1914), a daje uvid u djelatnost Vjekoslava Spinčića kao zastupnika u Istarskom saboru i dugogodišnjeg predsjednika Hrvatsko-slovenskog kluba kod tog Sabora. Rad Vjekoslava Spinčića kao prisjednika Istarskog zemaljskog odbora i kao člana Privremenog narodnog predstavništva u Beogradu zastupan je sa svega nekoliko predmeta, a kao narodnog poslanika u Narodnoj skupštini u Beogradu nema uopće dokumentacije. Spinčićevu službu kao profesora i školskog nadzornika možemo pratiti uglavnom samo na osnovu njegovih bilješki, koje je vodio većim dijelom kao dnevnik. Također manju skupinu građe predstavljaju oni dokumenti, koji argumentiraju veliku i dugu borbu na čelu sa Spinčićem ili njegovim najbližim saradnicima (Matkom Laginjom i Matkom Mandićem) za preuzimanje vlasti u općinama koje su držali talijanski proiredentistički krugovi. Uz tu građu prislana se obilnija građa o kastavskoj općinskoj problematici, koja donekle predstavlja djelatnost Spinčića kao člana općinskog zastupstva u Kastvu. Veoma obimnu građu predstavljaju razne intervencije Spinčića kod pojedinih ministarstava i ureda u Beču, Namjesništva u Trstu, pojedinih kotarskih poglavarstava i Zemaljskog odbora Istre, a posebno kod raznih utjecajnih ličnosti radi rješavanja problema pojedinaca, općina ili čitavog kotara iz oblasti prosvjete, ekonomike, pravosuda, zdravstva i vojske. Među tom skupinom građe najviše je zastupana problematika prosvjete i ekonomike. Ova dokumentacija ne bi se mogla uvrstiti u građu, koja govori isključivo o djelatnosti Spinčića kao narodnog zastupnika: 1) što bi bilo teško odrediti da li je konkretno Spinčić intervenirao kao zastupnik na Istarskom saboru ili kao poslanik u Carevinskom vijeću, i 2) što je često trebalo za jedan predmet poduzeti mjere kod više instancija različitog položaja u sistemu uprave, pa je prema tome po jednom predmetu Spinčić morao intervenirati kao zastupnik obaju predstavničkih tijela, a često i ne kao zastupnik, nego kao čovjek koji je bio među svojim znancima štovan i obljubljen pa je imao utjecajnih veza. Iz tih razloga ova je dokumentacija ostala samostalna skupina, koja se ustvari nadovezuje na prije pomenute kao posebni oblik Spinčićeva rada.

Sva do sada nabrojena građa sačinjava grupu građe koja je proizašla uglavnom iz djelatnosti Spinčića kao narodnog zastupnika i državnog službenika. Posebnu grupu građe predstavlja ona koja je nastala djelatnošću Spinčića kao člana političke stranke i nekih društvenih orga-

nizacija. Tu su Spinčićevi govori na političkim sastancima, saradnja sa drugovima u Političkom društvu »Edinost« u Trstu, a posebno za Hrvate i Slovence Istre u Pazinu, odnosi sa drugim političkim strankama, rad u Družbi sv. Ćirila i Metoda za Istru i drugim društvenim organizacijama Istre.

Treću grupu Spinčićeve rukopisne ostavštine sačinjavaju svi njegovi sastavci (objedanjani i neobjedanjani), koji zacrtavaju Spinčićevu ličnost kao kulturno-prosvjetnog radnika, te njegove pomoćne knjige u kojima je djelomično registrirao svoje misli, a djelomično zapisao ono što je trebao uraditi i koliko je od toga uspio. Od ovih knjiga razlikuju se iz osnova njegovi dnevници i zabilješke, koje su sasvim memoarskog karaktera.

Te tri grupe arhivalija sačinjavaju količinski blizu polovicu od ukupnog obujma građe. Gotovo jednako tako veliku skupinu predstavlja korespondencija, koju je Spinčić imao sa širokim krugom svojih znanaca, političkih istomišljenika, prijatelja i rođaka. Ne može se reći da i u prve tri grupe nisu uvrštena pisma. Pače ona su većinom služila kao osnov za intervenciju ili koji drugi vid rada Vjekoslava Spinčića. Isto tako ne može se međutim tvrditi da pisma iz korespondencije nisu bila također povod Spinčićevih akcija, ali ipak sam je Spinčić izdvojio pretežni dio korespondencije u posebnu skupinu. Uzroke tome treba tražiti u činjenici da je korespondencija služila Spinčiću prvenstveno kao obavještajna građa za poduzimanje širokih akcija (spomenice, memorandumi, zahtjevi austrijskoj vladi, opstrukcija u saboru, pregovori), a zatim, jer se većinom svakim pismom tretiraju razni problemi, teško je i zamisliti da bi se svako pismo ili barem većina moglo uvrstiti u bilo koju do sada formiranu grupu ili u originarno učinjen omot. Korespondencija sa rođacima nalazi se zajedno s ostalom korespondencijom, jer i ona često daje podatke o prilikama u Spinčićevom rodnom kraju i o težnjama Spinčićevih rođaka, koje su bile uostalom tipične kod tada tek formirajućeg hrvatskog građanstva. Uz korespondenciju se oslanjaju čestitke, razglednice, koje su pretežno bez političkog značenja i »pabirci«, to jest pisma koja je sam Spinčić izdvojio i tako nazvao iz nepoznatih razloga, a koja su uglavnom Spinčiću adresirana da bi poduzeo kakvu intervenciju u korist pojedinaca. Vjerojatno su to slučajevi za koje Spinčić nije htio ili mogao intervenirati pa su ostala nerješena.

Posljednju grupu sačinjavaju stampata (službene odredbe nekih slavonskih općina iz doba I svjetskog rata — vjerojatno zbog aprovizacije — i novine, koje je Spinčić sakupljao radi podataka o obilježivanju izvjesnih prilika ili pokreta).

Prema tomu, plan definitivnog inventara obuhvatio bi ove serije:

- 1) građa iz djelatnosti Vjekoslava Spinčića kao narodnog predstavnika;
- 2) građa iz djelatnosti Vjekoslava Spinčića kao člana političke stranke i nekih društvenih organizacija;

- 3) sastavci Spinčića kao kulturno-prosvjetnog radnika;
- 4) korespondencija i
- 5) stampata.

Serije bi se dijelile na podserije. Tako bi se serija ad 1) dijelila u ove podserije:

- a — Carevinsko vijeće i Hrvatsko-slovenski klub te Jugoslavenski klub u Carevinskom vijeću;
- b — Istarski sabor i Hrvatsko-slovenski klub u Istarskom saboru;
- c — općine;
- d — Spinčićeve intervencije za Istru po pojedinim resorima vlade i namjesništva i

e — djelatnost Vjekoslava Spinčića poslije 1918. godine.

Serija ad 2) dijelila bi se na ove podserije:

- a — govori Vjekoslava Spinčića na političkim sastancima;
- b — politička društva Istre;
- c — društvene organizacije Istre.

Serija ad 3) dijelila bi se na ove podserije:

- a — dnevници i zabilješke Vjekoslava Spinčića;
- b — memorijalne bilješke Vjekoslava Spinčića;
- c — studije Vjekoslava Spinčića;
- d — manji sastavci Vjekoslava Spinčića.

Serija ad 4) imala bi podserije:

- a — korespondencija;
- b — čestitke;
- c — razglednice;
- d — »pabirci«.

Stampata bi obuhvatila dvije podserije:

- a — upravne odredbe;
- b — novine.

Utvrdivši redosljed serija i podserija unutar serija, preostaje još odrediti poredak naslova omota i svežnjica unutar svake podserije. Logično je, ako je riječ o podseriji Carevinsko vijeće u Beču i Hrvatsko-slovenski klub kod Carevinskog vijeća u Beču, da na prvo mjesto smjestimo građu o izborima za Carevinsko vijeće, jer su izbori uslov za postojanje Carevinskog vijeća a time i Kluba Hrvata i Slovenaca, koji su bili zastupnici u Carevinskom vijeću. Iza izbora slijedila bi građa o izornoj reformi, jer se ova neposredno odnosi na izbore za Carevinsko vijeće. Budući da su hrvatski i slovenski zastupnici Istre u Zastupničkoj kući Carevinskog vijeća djelovali homogeno, jer su se tako dogovorili na sjednici svoga Kluba (bilo da su zajednički potpisali i predali austrijskoj vladi svoj memorandum, zahtjev ili prijedlog, bilo da je Spinčić sam stavio interpelaciju vladi ili određenom ministru ili pak održao govor u parlamentu u dogovorenom smislu ili održao referat o pojedinom pitanju, koje se pretresalo u austrijskoj i ugarskoj delegaciji), naravno je da iza građe o izborima i izornoj reformi slijedi građa o dje-

latnosti Kluba, a potom zahtjevi, spomenice, memorandumima hrvatsko-slovenskih zastupnika austrijskoj vladi, zatim interpelacije Vjekoslava Spinčića, njegovi referati održani u Delegacijama, zatim njegovi govori u Zastupničkoj kući Carevinskog vijeća. Isto tako je logično da će se uz govore, interpelacije i referate prisloniti građa koja je Spinčiću služila prilikom sastava tih govora, interpelacija ili referata, a da je izvjesna građa zaista tom cilju služila, svjedoče omoti i bilješke o tome na tim omotima napisane od samog Spinčića.

Slični poredak građe bit će i kod podserije »Istarski sabor i Hrvatsko-slovenski klub Istarskog sabora«, no, ipak sa izvjesnim razlikama, koje s jedne strane diktira drukčiji oblik rada hrvatsko-slovenskih zastupnika u Istarskom saboru a s druge strane manji obujam sačuvane građe po istim pitanjima. Kod te podserije doći će na prvo mjesto također građa o izborima za Istarski sabor, a onda će slijediti građa o radu Hrvatsko-slovenskog kluba Istarskog sabora, zatim ona o radu Sabora, Zemaljske upravne komisije (koja je zamjenila po svojim funkcijama djelokrug nesazivanog sabora od 1916. do 1918. godine) i napokon građa o djelovanju Vjekoslava Spinčića kao prisjednika Zemaljskog odbora Istre, jer je ovaj bio izvršni odbor Istarskog sabora, a članom tog odbora mogao je postati samo zastupnik Istarskog sabora.

Kod podserije »općine« treba izdvojiti građu o Kastavskoj općini, jer je Spinčić bio članom zastupstva Kastavske općine, a ostale općine ne poredati po veličini ili alfabetski, nego po kotarevima hronološkim redom, jer se tako omogućava uvid već iz samog inventara koliko je sačuvano podataka za izvjesni politički kotar, čime se olakšava rad istraživača.

Kod ostalih podserija redosljed omota i svežnjica je lakše utvrditi. Spinčićeve intervencije za Istru slijedit će po resorima hronološki, građa o djelatnosti Spinčića iza 1918. godine tematski, a unutar teme hronološki, Spinčićevi govori na političkim sastancima hronološki, politička društva redom po značaju kao i društvene organizacije, Spinčićevi sastavci hronološki bez obzira na koju se podseriju odnosi, korespondencija, čestitke, razglednice i »pabirci« hronološki, upravne odredbe po općinama hronološki, a novine i novinski isječci po nazivima, ako je moguće, inače hronološki.

Korespondencija nije podijeljena po običaju na onu osnivača s drugima, drugih sa osnivačem rukopisne ostavštine i trećih sa trećim ili još više da bi bila odijeljena tako zvana privatna (sa rođacima) od javne (jer se odnosi na javni rad). Uzet je u obzir samo strogo hronološki sistem, jer se na taj način osigurava najširi uvid u izvjesno vremensko razdoblje ne samo s obzirom na sadržaj korespondencije nego i s obzirom na saradnike i političke istomišljenike u određeno doba, što je za istraživača od većeg značaja kod prosuđivanja rada Spinčića kao političara, jer se je Spinčić naročito poslije 1890. godine oslanjao u svom radu sve više na svoj obavještajni aparat (župnici, učitelji i drugi) nego li na lični

kontakt. Osim toga, nepotrebno je odvajanje privatne korespondencije sa rođacima, jer i ona često ima slični karakter kao i ostala korespondencija. Nepotrebno je također odvajanje nacрта Spinčićevih pisama od korespondencije, jer je njihov broj neznatan, kao i onih pisama, koje je Spinčić primio i čuvao (12 komada), iako nisu bila na njega adresirana, ako se uzme u obzir da korespondencija sadržava blizu 20.000 pisama. Raspored korespondencija po važnijim adresentima (Laginja, Matko Mandić i drugi) krnjio bi opću sliku za određeni vremenski period te ga stoga ne treba sprovesti, a ako budu istraživača zanimali samo odnosi između Spinčića i određenog adresenta, biti će upućen na čitanje indeksa ili kartoteke korespondencije učinjenog po adresentima.

Podijelivši tako svu građu na serije i podserije, uzevši u obzir Spinčićeve funkcije i očuvanu građu prema kritički postavljenim naslovima omota i svežnjica, te odredivši njihov redosljed unutar podserija, preostalo je pitanje dokumenata koje predstavljaju personalije Vjekoslava Spinčića, zatim svežnjica koji se ne mogu uvrstiti ni pod jednu seriju i napokon fragmenata fonda Pićanskog kaptola i Kastavske gospoštije. Personalija se po običaju stavljaju na prvo mjesto u inventar. U konkretnom slučaju logičnije bi bilo građu o ličnim podacima Vjekoslava Spinčića staviti iza serija, koje se odnose prvenstveno na djelatnost Vjekoslava Spinčića, nego li ispred, tj. na čelo, jer za historijska istraživanja ima načelno prednost opća problematika Istre pred kojim odlikovanjem i prisustvovanjem nekom prijemu Vjekoslava Spinčića. Naprotiv, opravdano je staviti pred serije o radu Spinčića njegove dnevnik i zabilješke, jer predstavljaju odlično informativno sredstvo za proučavanje rada Vjekoslava Spinčića, te uvode istraživača uglavnom u svu djelatnost Vjekoslava Spinčića hronološkim redom.⁴⁷ Svežnjici ili omoti koji se ne budu mogli uvrstiti u bilo koju

⁴⁷ Zabilješke Vjekoslava Spinčića sadržavaju naročito do 1882. god. kada je započeo njegov politički rad, raznovrsne notice (objašnjenja raznih pojmova, adrese, naslove raznih djela naročito historijsko-političkih studija, satnice, ocjene, školske zadaće njegovih učenika u Učiteljskoj školi i dr.) koje su zapisane u notese, a bile su od praktičnog značaja za Spinčića. Od 1882. god. Spinčić počinje bilježiti iz istih pobuda svoje doživljaje ne sporadično uz praktične bilješke memorijalnog karaktera nego sve više stalno, pa su tako nastali njegovi dnevnik, ako su doživljaji iznošeni kronološkim redom predstavljali pretežni dio Spinčićevih bilješki u izvjesnom notesu. Ako zabilješke nisu bile uglavnom ispremišane s doživljajima, nego su odvojeno iskazani u notesu, u tom slučaju notes je imao zabilješke i dnevnik. Ima slučajeva kad Spinčićevi dnevnik ne sadržavaju samo doživljaje iznesene kronološkim redom, nego i zabilješke od praktičnog značenja, no, u tom slučaju takvi notesi su samo dnevnik, jer su zabilješke sporadične. Te zabilješke nisu u svojoj biti slične bilješkama Vjekoslava Spinčića, koje je on zapisao u bilježnicama pod naslovom »Štošta« (vidi kutiju br. 54), jer te bilježnice sadržavaju Spinčićeve sastavke, reminiscencije, opaske povodom nekih događaja pa i prepise članaka, koji su ga zanimali. Te bilješke su nastale dakle iz drugih pobuda Spinčića, vjerojatno iz starog običaja njegovih dačkih vremena: »nulla dies sine linea«. Kako se vidi zabilješke nemaju isti izvor postanka niti su slične po sadržaju i svrsi bilješkama »Štošta«, dok naprotiv sa dnevnicima imaju izvor postanka i svrhu identične. Sam Spinčić je označavao godine zapisivanja zabilješki, iz čega je očito da je i sam

seriju sačinjavat će miscellanea, a ta dolaze po redu iza stampata. Svako bit će potrebno da miscellanea budu što manje obimna, jer će to biti znak da se arhivist trudio da pronađe kod svih podserija logičnu povezanost, ali budući da ju nije mogao pronaći, stavlja određeni materijal u miscellanea. Fragmenti fonda Pićanskog kaptola i Kastavske gospoštije ne spadaju u rukopisnu ostavštinu Vjekoslava Spinčića, jer je, kako je već spomenuto, ona slučajno ušla u Spinčićevu građu, pa prema tome ti fragmenti sačinjavaju fragmente posebnih fondova, te ih stoga treba izlučiti iz Spinčićeve rukopisne ostavštine.

Pošto smo utvrdili plan definitivnog inventara, određivši redosljed serija i podserija te sistem sređivanja kod svake pojedine serije, možemo preći na detaljno sređivanje rukopisne ostavštine. Ono se sastoji posebno u sređivanju svakog pojedinog omota i svežnjica i općenito u uskladjivanju omota i svežnjica prema redosljedu utvrđenog plana definitivnog inventara.

Već u toku samog detaljnog upoznavanja s arhivalijama rukopisne ostavštine, pošto su sakupljena znanja iz literature o političkom životu Austro-Ugarske, ličnostima koje su sudjelovale u tom životu i državnoj organizaciji, moglo se utvrditi da će se morati istovrsne arhivalije skupiti u jedan svežnjik, a one arhivalije, koje nisu u vezi s ostalim materijalom izdvojiti te uvrstiti među one istog predmeta grupe ili kategorije. Na primjer: u kutiji u kojoj su smješteni dnevnicu Vjekoslava Spinčića, nalaze se 2—3 zapisnika sjednica Hrvatsko-slovenskog kluba Istarskog sabora. Te je zapisnike trebalo izlučiti i uvrstiti u kutiju u kojoj su smješteni ostali zapisnici sjednice tog Kluba. Ili: omot ima naslov »Kastavski predmeti do 1900. godine«, a obuhvaća više značajnih problema te općine koji imaju široko istarski karakter. Ocjenivši taj značaj na osnovu literature, građu u omotu je trebalo podijeliti prema problematici, a u okviru sačuvane građe u ove subdivizije:

- 1) obrana hrvatskog jezika u Kastvu 1849. godine
- 2) Cuder u Kastvu 1879. godine
- 3) razni predmeti općine Kastav, a naročito izborni (1890—1897)
- 4) građa o problemima općine Kastav (1898—1900).

Takvo specificiranje građe jednog omota u podgrupe omogućuje pored preglednosti da dobar dio rinfuzne građe koja nije bila u omotu, a odnosila se na kastavsku problematiku, uvrstimo na odgovarajuće mjesto. Logično je da bi ta unutrašnja podjela u omotu bila neefikasna kad ne bi pojedine podgrupe građe dobile svoj naslov. Detaljnija podjela građe unutar jednog omota nije zabranjena principom integriteta, jer ovaj upravo traži čuvanje cjeline radi osiguranja i svestranije analize

Spinčić vidio u tim zabilješkama ogledalo svoje djelatnosti i zanimanja u određeno vrijeme, što znači da su zabilješke i po svom sadržaju posredno jedna vrst dnevnika. Na osnovu takvog shvaćanja zabilješke su spojene sa dnevnicima u jednu cjelinu, iako zabilješke nisu neposredno dnevnički.

jednog predmeta. Ako se izvjesna cjelina prikazuje u svojim komponentama, u tom slučaju cjelina postaje preglednija i preciznije izrađena.

Rad na izdvajanju arhivalija iz jednog omota traži veliki oprez. Općenito arhivističko načelo integriteta serije i svežnja, odnosno u konkretnom slučaju omota koji je sačinio sam Spinčić, treba naročito poštivati, jer neustanovivši motiv koji je doveo do uklapanja odnosne arhivalije u određeni omot, može se dogoditi da se razbije cjelina predmeta. Arhivist može izdvojiti određenu arhivaliju, ako je ustanovio da je zabuna jedini motiv po kojem je arhivalija dospjela u omot. Pri izdvajanju arhivalija treba posvetiti pažnju na to da se izdvoji čitav predmet, a ne samo dio. Često je jedan predmet sastavljen od više arhivalija od kojih neke imaju svoje priloge (alegate), pa treba u tom slučaju paziti da se izdvoji čitav predmet sa svim svojim prilogima.

Sređivanje pojedinog omota i svežnjica ne obuhvata samo sistematsko skupljanje istovrsnog materijala u zasebnu cjelinu nego i utvrđivanje redoslijeda svake pojedine arhivalije unutar omota, svežnjica pa i još manje predmetne cjeline, pače i položaja jedne arhivalije prema drugoj. Prvenstveno treba ustanoviti da li je izvjesna arhivalija samostalna arhivska jedinica ili alegat, odnosno prilog jednoj arhivskoj jedinici. Na taj način se osigurava kompletiranje jednog predmeta sa svim svojim sastavnim dijelovima, a s druge strane, pravilno signiranje arhivalija unutar jednog omota i svežnjica. Na primjer: ako u jednom omotu nademo knjigu, ili pismo ili letak ili zemljopisnu kartu, treba da tražimo u istom omotu bilješku, akt, pismo u kojem se spominje kakva knjiga, pismo, letak ili geografska karta kao prilog. Često će se takva arhivalija naći u drugom nekom omotu ili svežnjicu, pa će trebati koristiti često puta memoriju prilikom detaljnog čitanja pojedinih arhivalija. Svakako pronašavši bilješku ili pismo kojem pripada određena knjiga ili drugo pismo, ustanovili smo da je ta bilješka ili pismo samostalna arhivska jedinica, a knjiga ili što drugo samo alegat te bilješke odnosno pisma. Ako je alegat obiman tako da sam zauzima prostor gotovo jedne ili čak više kartonskih kutija, u tom slučaju alegat treba smatrati kao posebni svežnjić, koji će imati vlastiti naslov, a taj će biti tako sastavljen da će se moći iz samog naslova ustanoviti da je riječ o građi koja je služila za izradu određenog akta, referata ili određene tvrdnje. Tako u Spinčićevoj rukopisnoj ostavštini nalazimo referat koji je održan 3. X 1912. u Delegaciji Carevinskog vijeća u Beču o odnosima u Bosni i Hercegovini. Da bi Spinčić mogao držati obrazloženi referat o tom problemu, bio je prisiljen sakupiti razne podatke za povijest Bosne i Hercegovine, njezine upravne organizacije i uopće prilike u toj zemlji. Taj materijal je tako obiman da sam zauzima dvije pune kartonske kutije. Stoga je originalni tekst referata s građom koja je nastala predradnjama za održanje referata sačinjavao jedan svežnjić koji nosi naslov u inventaru »Izvještaj Vjekoslava Spinačića od 3. X 1912. u Delegaciji Carevinskog vijeća o odnosima u Bosni

i Hercegovini«, a svi ostali svežnjići, u kojima su tematski smješteni podaci koji su služili za sastav referata, dobili su zajednički naslov »Građa za izvještaj Vjekoslava Spinčića od 3. X 1912. o odnosima u Bosni i Hercegovini«, prvi svežnjić sa oznakom rimski jedan, drugi svežnjić rimski dva itd.

Da bi svaka arhivalija dobila svoje određeno mjesto u omotu ili svežnjiću, potrebno je još odrediti dataciju te arhivalije, ako ju nema, budući da se arhivalije unutar jednog svežnjića i omota slažu hronološki pa i u onom slučaju da su arhivalije složene tematski ili po predmetu. Već u slučaju da postoje dvije arhivalije istog predmeta unutar jednog omota, redosljed će biti diktiran po pravilu hronološkim načelom.

Određivanje datuma treba biti, logično, što preciznije po mogućnosti s oznakom dana, mjeseca i godine, ali svakako barem godine. Kod korespondencije, na primjer, koja je složena strogo hronološki, pisma koja su sasvim točno datirana na osnovu nepobitnih argumenata, dobivši svoj datum postanka, dolaze na odgovarajuće mjesto prema danu, mjesecu i godini, a isto i ona koja su potpuno datirana, ali bez sasvim pouzdanih argumenata, dobivši datum sa oznakom upitnika, pisma pak koja su datirana nepotpuno na primjer samo mjesec i godina, dolaze po redosljedu posljednji iza posljednjeg datuma istog mjeseca, a ona sa oznakom samo godine, na kraj iza posljednjeg zastupanog datuma iste godine, bez obzira da li su datirani sa upitnikom ili bez njega. Ovakav postupak treba primijeniti i kod građe u omotu i svežnjiću, naravno tako da svaki omot i svežnjić započne s najstarijim datumom.

Često je slučaj da se i sami omoti i svežnjići slažu hronološki, jer tako diktira nužnost radi osiguranja jasnoće u razvoju jedne problematike koju prikazuje jedan određeni skup omota i svežnjića. Stoga je jasno da treba datirati i same omote i svežnjiće, ako nisu datirani. Oni uz svoj naslov, koji obuhvata čitav pojmovni sadržaj građe koja je smještena u taj omot i svežanj, moraju imati i oznaku vremenskog raspona te građe. U slučaju da se među građom u omotu nalaze arhivalije koje su starije od samog predmeta koji se raspravlja ili dokumentira tim omotom, u tom slučaju vremenski raspon omota ne će uzeti u obzir starije datume, ako su oni na arhivalijama koje služe samo kao alegati drugoj arhivaliji. Na primjer u omotu s naslovom »Borba za slavensko bogoslužje (1910—1913)«, nalaze se ovjerovljeni prijepisi dokumenata, koji dokazuju da su pape priznavali slavensko bogoslužje u Istri u XVIII stoljeću. Omot je datiran ipak sa rasponom od 1910—1913, jer dokumenti sa starijim datumom, čak iz XVIII stoljeća, nisu relevantni, budući da su oni samo prilozi jednom sastavu iz tog omota.

Pošto je svaka arhivalija zauzela svoje određeno mjesto u omotu, svežnjiću ili još manjoj predmetnoj cjelini, i naslovi sa datacijom odgovaraju sadržaju građe određenog omota i svežnjića, preostalo je da se

svaki omot i svežnjic stavi na mjesto koje odgovara redosljedu plana definitivnog inventara. Svršivši taj posao, arhivist je završio detaljno sređivanje arhivalija. Sređeni materijal treba staviti u kartonske kutije istim redom kojim su omoti i svežnjici bili složeni, i te kutije redom od broja jedan numerirati, a isto tako i sve omote i svežnjice unutar svake pojedine kutije. Prilikom numeriranja treba uzeti da funkciju jednog omota ili svežnjica može imati i jedan manuskript rasprave, notes, knjiga ili drugo, ako predstavlja veću samostalnu predmetnu cjelinu.

Probitačno je nastojati, za slučaj da su kartonske kutije fiksne tj. da se njihov obujam ne može po volji mijenjati, nego su sve jednake, da se omoti i svežnjici ne pretrpaju u jednoj kutiji, jer treba voditi računa da će se građa iz te kutije morati vaditi radi proučavanja, pa da će se ta građa uništavati i lako rasipati, ako je ne bude lako uzeti i vratiti na njenu lokaciju. Stoga je bolje izbjeći slučaj da se određeni omot ili svežnjic dijeli tako da jedan dio građe tog omota bude smješten u jednu kutiju, a drugi dio građe istog omota u slijedeću kutiju samo s razloga što čitav omot nije mogao ući u jednu kutiju zbog toga što su u toj kutiji već drugi svežnjici ili omoti bili smješteni. No, kad bi jedan omot ili svežnjic bio po svom obujmu veći od kutije, u tom slučaju će dio građe tog omota koji nije mogao dospjeti u jednu kutiju dobiti vlastitu omotnicu s naslovom omota kome pripada taj dio, te će se smjestiti u slijedeću kutiju. Prvi omot dobit će uz naslov oznaku rimskog jedan, a drugi omot isti naslov sa oznakom rimsko dva. Ako postoji mogućnost da se datacija prvog omota vremenski smanji na građu koju sadržava, a drugi omot dobije dataciju svoje građe naravno s istim naslovom, treba taj način radije koristiti nego rimske brojeve. Na primjer: građa o radu Istarskog sabora ima 18 svežnjica, koji zbog svog obujma ne mogu svi u jednu kutiju, nego su podijeljeni u dvije kutije. U prvu kutiju je ušlo 8 svežnjica, a u drugu 10 svežnjica, te je građa o radu sabora umjesto 1885. do 1910. godine datirana tako da je prvih 8 svežnjica zajedno datirano od 1885. do 1895, a oni svežnjici u drugoj kutiji sa rasponom od 1895. do 1910, kako to odgovara građi u jednoj i drugoj kutiji. Budući da je u drugoj kutiji ostalo još prostora za smještaj drugih arhivalija, to su ubačena još dva svežnjica, jedan o radu Zemaljske upravne komisije, a drugi o radu Šoinčića kao prisjednika Zemaljskog odbora Istre. Budući da su oba ova svežnjica smješteni iza svežnjica s građom o radu Sabora, to nije prekinuta serija s tom građom.

Ovako datiran, sređen i smješten materijal u kutijama, koje su numerirane, a unutar kutija u omotima i svežnjicima, koji su također numerirani tako da je u svakoj kutiji prvi svežnjic ili omot numeriran sa brojem jedan, treba još i detaljnije numerirati, i to tako da se numerira svaka arhivalija u svakoj kutiji počevši sa jedan. Arhivalije se numeriraju u svakoj kutiji po svom redosljedu bez obzira da li one pripadaju jednom omotu ili svežnjicu ili većem broju omota ili svežnjica, koji se

nalaze u toj kutiji. Na primjer kutija broj tri rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića ima sedam svežnjica, i to:

- 1) izbori veljače i ožujka 1891. godine,
- 2) interpelacija od 9. VI 1891. godine,
- 3) prilozi za interpelaciju 9. VI 1891. godine,
- 4) izbori listopada 1891. godine,
- 5) prilozi o neredima oko 30. X 1891. godine,
- 6) izbori 1897. godine i
- 7) izbori 1897. godine u Trstu.

U toj kutiji ima ukupno 710 arhivalija, koje su smještene u sedam pomenutih svežnjica, i to tako da su arhivalije u svežnjicu broj jedan numerirane redom od broja 1 do 186, arhivalije u svežnjicu broj dva od broja 187 do 198, u svežnjicu broj tri od broja 199 do 231, u svežnjicu broj četiri od broja 232 do 358, u svežnjicu broj pet od broja 359 do 450, u svežnjicu broj šest od broja 451 do 693 i u svežnjicu broj sedam od 694 do 710.

Pri numeriranju arhivalija treba svratiti pozornost na alegat jedne određene arhivalije, jer alegati ne dobivaju svoj vlastiti broj u redosljedu arhivalija, nego samo podbroj (najčešće slova alfabeta). Tako će alegati imati uz broj arhivalije kojoj pripadaju jedno slovo iz alfabeta. Na primjer pismo iz korespondencije nosi svoj redni broj 56, no kako ono ima tri priloga (jedno pismo i dva listića s bilješkama učinjenim povodom pisma broj 56), to će prilozi, tj. pismo nositi broj 56a, listić sa bilješkom hronološki starijom 56b i listić sa bilješkom hronološki mlađom 56c. Prilozi će se opet vratiti u pismo broj 56. Ako se nađe prilog koji ima dva ili više listova, ti će se listovi foliirati, baš kao da to nije prilog nego arhivalija kao posebna jedinica.

Numeracija kutija, omota, svežnjica i pojedinih arhivalija služiti će trojako: 1) kao signatura radi citiranja u studijama i lakog nalaženja na arhivskoj lokaciji, 2) kao instrumenat za precizno inventariziranje čitave građe rukopisne ostavštine, i 3) kao kontrolno sredstvo za evidenciju da li je izvjesna arhivalija nestala ili bila po nekoj drugoj osobi zamjenjena drugim papirom (bezvrijednim ili falsifikatom). Numeraciju arhivalija treba vršiti pomoću numeratora arhivske ustanove, koji ima na žigu pored broja koji pripada rukopisnoj ostavštini, broja kutije u kojoj je smještena arhivalija još i broj same arhivalije.

Na kraju, prije nego se učinio inventar rukopisne ostavštine Vjekoslava Spinčića, trebalo je svakoj kartonskoj kutiji dati naslov. Budući da svaki omot i svežnjic nosi već svoj naslov, uključivši i dataciju građe iz tog omota i svežnjica, te da su ti svežnjici i omoti svrstani u redosljed prema serijama, a detaljnije prema redosljedu podserija svake serije, to će kutije dobiti naslov prema skupnom naslovu za veći broj omota i svežnjica, odnosno prema originalnom naslovu omota i svežnjica, odnosno prema originalnom naslovu omota i svežnjica, ako nisu porpali pod koji skupni naslov, a u skladu s građom koja je predmetno

i vremenski ograničena u kutiji. Tako na primjer: spomenuta kutija broj tri rukopisne ostavštine Spinčića sadržava svežnjice sa građom o izborima za Carevinsko vijeće u Beču, i to za vrijeme od 1891. do 1897. godine, pa će joj naslov glasiti: »Građa za izbore za Carevinsko vijeće u Beču (1891. do 1897)«. Budući da se svežnjici o izborima za Carevinsko vijeće u Beču nisu mogli smjestiti svi u kutiju broj tri, to se drugi dio te građe smjestio u kutiju broj četiri, pa je ta kutija dobila isti naslov (»Građa za izbore za Carevinsko vijeće u Beču«), ali sa novom datacijom, i to 1901. do 1907, jer se ta građa odnosi na ovaj vremenski period. Budući da je u kutiji broj četiri ostalo još slobodnog prostora za smještaj arhivalija, to je u istu kutiju smješten svežnjic s građom o borbi za izbornu reformu iz vremena 1905. do 1907, pa je naslov kutije broj četiri proširen ovako: »Građa za izbore za Carevinsko vijeće u Beču (1901. do 1907) i Izborna reforma (1905. do 1907)«.

Precizno formirani naslovi svake pojedine kartonske kutije, koji se ne stavlja u samu kutiju, jer je dovoljno da kutija ima samo svoj broj i broj općeg inventara arhivske ustanove za tu rukopisnu ostavštinu; omogućuje naučnim radnicima laku orijentaciju i brzo pronalaženje odgovarajuće arhivske građe. Ti naslovi moraju biti ne samo precizni nego i saobraženi sklopu problematike, koju obrađuje izvjesna građa rukopisne ostavštine.

Kada je svaka kartonska kutija dobila svoj naslov, nakon sređivanja, trebalo je preći na inventariziranje. Glavna svrha inventara leži u namjeri da se registrira sav materijal po vrsti i količinski, a prema njegovom materijalnom smještaju. Ipak inventar nije samo evidencija o postojećem stanju, nego i vodič za istraživače. Stoga je trebalo paziti da inventar ne bude učinjen suviše detaljistički, što znači da se inventar treba ograničiti po pravilu na pregled sadržaja rukopisne ostavštine, a ne da iznosi i sadržaj dokumenata. No, kod vrednije građe jedne rukopisne ostavštine, koja obično nije veoma obimna građom, kao što je to slučaj kod fondova državne administracije, dozvoljeno je inventarom iznijeti i sadržaj dokumenata, ukoliko to iziskuju potrebe historijskih istraživanja, jer u takvom slučaju nema opasnosti da se izgubi opći pregled nad čitavom građom, a taj je najvažniji za istraživača.

Inventarizirati sređenu rukopisnu ostavštinu Vjekoslava Spičića sa svim naslovima kutija, omota i svežnjica unutar svake kutije, uključivši gdje god je moguće i oportuno dataciju, značilo je prepisati u knjigu inventara broj kutije i naslov svake kutije redom kako su kutije numerirane, a ispod naslova kutije staviti sve naslove omota i svežnjica redom kako su oni numerirani u toj kutiji. Naslovima je trebalo još jedino nadodati ukupni broj arhivalija. Kod naslova kutije trebalo je upisati ukupni broj arhivalija u kutiji, a kod naslova jednog omota ili svežnjica broj arhivalija unutar tog omota ili svežnjica, odnosno od kojeg do kojeg broja su smještene numerirane arhivalije unutar takvog omota i svežnjica. U inventaru je poželjno također navesti kod svakog pojed-

nog omota ili svežnjica brojeve arhivalija koje imaju alegate i istaknuti koliki broj alegata. Svršivši te poslove, rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića bila je inventarizirana.

Uz posao na sređivanju i inventariziranju trebao sam još predati upravi arhivske ustanove popis arhivalija koje treba konzervirati ili restaurirati s oznakom hitnosti zahvata. Napominje se da je ovim završen glavni sređivački posao na ovoj rukopisnoj ostavštini. Detaljnija arhivistička obrada (analitička kartoteka i sl.) pojedinih njezinih dijelova (korespondencija, novine — novinski izresci i sl.) izvršit će se naknadno.

INVENTAR RUKOPISNE OSTAVŠTINE VJEKOSLAVA SPINČIĆA

Kutija
broj

1. ZABILJEŠKE I DNEVNICI VJEKOSLAVA SPINČIĆA (1871 — 1890)

- 1) Zabilješke 1871 — 1873
- 2) Zabilješke 1872 — 1874
- 3) Zabilješke 1875 — 1877
- 4) Zabilješke 1877 — 1880
- 5) Zabilješke sa putovanja po Cresu i Lošinj 1881 god.
- 6) Zabilješke 1880 — 1882
- 7) Zabilješke iz inspekcije škola 1882 god.
- 8) Zabilješke sa dnevnikom 1882 — 1884
- 9) Dnevnik 1884 — 1885
- 10) Dnevnik 1885 — 1886
- 11) Zabilješke 1887 — 1888
- 12) Zabilješke sa dnevnikom 1888 — 1889
- 13) Zabilješke sa dnevnikom 1890
- 14) Dnevnik sa puta po Italiji 1890

2. ZABILJEŠKE I DNEVNICI VJEKOSLAVA SPINČIĆA (1891—1925)

- 1) Dnevnik 1891
- 2) Dnevnik 1891
- 3) Dnevnik 1892
- 4) Dnevnik 1893
- 5) Zabilješke 1894 — 1895 god.
- 6) Dnevnik 1896 — 1897
- 7) Dnevnik 1897 — 1898
- 8) Dnevnik 1898 — 1900
- 9) Dnevnik 1901 — 1902
- 10) Zabilješke 1903 — 1904
- 11) Zabilješke sa dnevnikom 1905
- 12) Zabilješke sa dnevnikom 1906 — 1908
- 13) Zabilješke sa dnevnikom 1908 — 1909
- 14) Dnevnik 1910
- 15) Zabilješke 1911
- 16) Zabilješke iz 1911, 1912 i 1913 god.
- 17) Dnevnik sa puta u Dalmaciji, Bosni i Slavoniji 1912. god.
- 18) Zabilješke sa dnevnikom 1913
- 19) Zabilješke sa dnevnikom 1914
- 20) Zabilješke iz 1915 i 1916 god.
- 21) Dnevnik iz 1916, 1917, 1918 i 1919 god.

- 22) Zabilješke iz 1917 i 1918 god.
 - 23) Dnevnik iz 1920, 1921 i 1922 god.
 - 24) Dnevnik iz 1922 god.
 - 25) Dnevnik iz 1922 i 1923 god.
 - 26) Zabilješke o izborima 1922 — 1923 god.
 - 27) Dnevnik iz 1924/1925 god.
3. GRAĐA ZA IZBORE ZA CAREVINSKO VIJEĆE U BEČU (1891 — 1897)
 - 1) Izbori veljače i ožujka 1891
 - 2) Interpelacija od 9. VI. 1891
 - 3) Prilozi za Interpelaciju od 9. VI. 1891
 - 4) Izbori listopada 1891
 - 5) Prilozi: o neredima oko 30. X. 1891
 - 6) Izbori 1897 god.
 - 7) Izbori 1897 god. u Trstu
 4. GRAĐA ZA IZBORE ZA CAREVINSKO VIJEĆE U BEČU (1901 — 1907) I IZBORNA REFORMA (1905 — 1907)
 - 1) Izbori 1901 god.
 - 2) Legitimatizacija izbora Dr. Bennati-a i Dr. Rizzi-a iz 1901 god.
 - 3) Borba za izbornu reformu (1905 — 1907)
 - 4) Izbori 1907 god.
 5. GRAĐA O RADU HRVATSKOSLOVENSKOG KLUBA U CAREVINSKOM VIJEĆU U BEČU (1891 — 1908)
 6. GRAĐA O RADU HRVATSKOSLOVENSKOG KLUBA U CAREVINSKOM VIJEĆU U BEČU (1909 — 1917) I JUGOSLOVENSKOG KLUBA U CAREVINSKOM VIJEĆU U BEČU (1917 — 1918)
 7. ZAHTJEVI, SPOMENICE, MEMORANDUMI HRVATSKOSLOVENSKIH ZASTUPNIKA ISTRE AUSTRIJSKOJ VLADI (1891 — 1906)
 - 1) Promemoria od 6. XI. 1891
 - 2) Spomenica od decembra 1892
 - 3) Promemoria od 23. VII. 1896
 - 4) Zahtjevi hrvatskoslovenskih zastupnika Istre 1897 i 1898 god. sa izvještajem Matka Krištofića, učitelja u koparskoj kaznionici o njegovom putu po Istri 1886. god. kao prilogom.
 - 5) Spomenica o stanju Istre 1899 god.
 - 6) Zahtjevi Političkog društva Hrvata i Slovenaca u Istri 1902 god.
 - 7) Memorandum obzirom na policijskog komesara Karla Sturm iz Trsta od 8. VI. 1902.
 - 8) »Naša nastojanja« za vrijeme minist. predsjednika Gautscha 1905 god.
 - 9) Gospodarski zahtjevi pod Beckom 1906 god.
 8. INTERPELACIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU (1891 — 1918)
 - 1) Interpelacija i govori Vjekoslava Spinčića, koji se odnose na austrijsko Primorje i Istru, a upravljani su na austrijsku vladu 1891 — 1917 god.
 - 2) Interpelacije upravljene ministru unutarnjih poslova Austro-Ugarske 1891 — 1914
 - 3) Intrepelacije upravljene ministru domobranstva 1891 — 1911
 - 4) Interpelacija upravljena ministru bogoštovlja nastave 1891 — 1917
 - 5) Interpalacije upravljene ministru financija Austro Ugarske 1891 — 1914
 - 6) Interpelacija upravljena ministru trgovine 1893 — 1913
 - 7) Interpelacije upravljene ministru poljodjelstva 1891 — 1896
 - 8) Interpelacije upravljene ministru vanjskih poslova 1912 — 1914 god.
 - 9) Interpelacije upravljene ministru željeznice 1905 — 1912

- 10) Interpelacija upravljena ministru pravde 1917. god.
 - 11) Registri zapisnika zasjedanja Donje kuće bečkog parlamenta 1891 — 1914
 - 12) Registri zapisnika zasjedanja Donje kuće bečkog parlamenta, koji se odnose na upute i govore talijanskih zastupnika iz Austrijskog primorja (XI—XIV Serije)
9. INTERPELACIJA VJEKOSLAVA SPINČIĆA PODNEŠENA U AUSTRIJSKOJ DELEGACIJI 30. IV. 1912 O ODNOSIMA U HRVATSKOJ
- 1) Koncept interpelacije od 30. IV. 1912
 - 2) Ostalo o interpelaciji od 30. IV. 1912
10. GRADA ZA INTERPELACIJU VJEKOSLAVA SPINČIĆA OD 30. IV. 1912 O ODNOSIMA U HRVATSKOJ TE ZA RAZDOBLJE 1912 — 1914 U HRVATSKOJ
- 1) Događaji u Hrvatskoj 1903 god.
 - 2) Grada o Riječkoj rezoluciji oktobra 1905
 - 3) O sporu Hrvata i Mađara 1907 god.
 - 4) Ostali materijali za interpelaciju od 30. IV. 1912
 - 5) Novi materijali za prilike u Hrvatskoj 1912 god.
 - 6) Materijali za prilike u Hrvatskoj početkom februara 1913
 - 7) Izbori u Hrvatskoj 16. XII. 1913.
 - 8) Eksproprijacija morske obale 1914 god.
 - 9) Materijali o Stranci prava (1907 — 1913)
11. IZVJEŠTAJ VJEKOSLAVA SPINČIĆA OD 3. X. 1912 U DELEGACIJI CAREVINSKOG VIJEĆA O ODNOSIMA U BOSNI I HERCEGOVINI
- 1) Neke predradnje za izvještaj od 3. X. 1912
 - 2) Originalni tekst izvještaja od 3. X. 1912
 - 3) Izvještaji i rasprave o Bosni i Hercegovini u odboru Delegacije za Bosnu i Hercegovinu 3, 10 i 11. X. 1912
12. GRADA ZA IZVJEŠTAJ VJEKOSLAVA SPINČIĆA OD 3. X. 1912 O ODNOSIMA U BOSNI I HERCEGOVINI I. DIO
- 1) Razno o Bosni 1892 — 1912
 - 2) »Gesetze betreffend die verfassungsmässigen Einrichtungen für Bosnien und Hercegovina« odobreni 1910 god.
13. GRADA ZA IZVJEŠTAJ VJEKOSLAVA SPINČIĆA OD 3. X. 1912. O ODNOSIMA U BOSNI I HERCEGOVINI II. DIO
- 1) Povjesni podaci o Bosni i Hercegovini
 - 2) Ostali uporabljeni podaci o Bosni i Hercegovini
 - 3) Većinom neuporabljeni podaci o Bosni i Hercegovini
 - 4) Tri štampane rasprave o odnosima u Bosni iz 1913 i 1914 god.
14. GOVORI VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU (1891—1907)
- 1) Govori iz 1891 god.
 - 2) Govori iz 1892 god.
 - 3) Govori iz 1893 god.
 - 4) Govori iz 1894 god.
 - 5) Govori iz 1895 god.
 - 6) Govori iz 1896 (?) god.
 - 7) Govori iz 1897 god.
 - 8) Pripravljeni govor 1897 god.
 - 9) Govori iz 1901 god.
 - 10) Govor iz 1907 god.
15. GOVORI VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU (1908—1918)
- 1) Govor iz 1908 god.
 - 2) Pripremljeni govor za raspravu Mosarykova predloga obzirom na događaje na jugu monarhije maja 1909 god.

- 3) Govori iz 1910 god.
 - 4) Neka bilješka za govor kod provizorija za 1911 god.
 - 5) Govori iz 1913 god.
 - 6) Govori iz 1917 god.
 - 7) Govori iz 1918 god.
16. GRAĐA ZA GOVORE VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU IZ OBLASTI VANJSKOPOLITIČKIH ODNOSA I. DIO
- 1) Iznimno stanje u Českoj 1893 god.
 - 2) Trst i talijanska iredenta
17. GRAĐA ZA GOVORE VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU IZ OBLASTI VANJSKOPOLITIČKIH ODNOSA II. DIO
- 1) Dogadaji 1912 god.
 - 2) Dogadaji 1913 god.
18. GRAĐA ZA GOVORE VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU U BEČU IZ OBLASTI VANJSKOPOLITIČKIH ODNOSA III. DIO
- 1) Vanjska politika za 1906 i 1911 god.
 - 2) Materijali iz vanjske politike upotrebljeni uglavnom u delegacijama 1912 god.
19. GRAĐA ZA GOVORE VJEKOSLAVA SPINČIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU IZ OBLASTI UNUTRAŠNJOPOLITIČKIH ODNOSA (1892 — 1918)
- 1) I. dio (1892 — 1908)
 - 2) II. dio 1918 god.
20. GRAĐA ZA PRETSTAVKE VJEKOSLAVA SPINČIĆA PRIJESTOLONASLJEDNIKU KRALJEVINE SHS (1918 — 1919), MEMORANDUM PREDAN U PARIZU 1919, JADRANSKI ZBOR 1920, RAPALLO TE ZA PREDAVANJA ODRŽANA POSLIJE 1918 GODINE
- 1) Bilješke iz 1918 god.
 - 2) O prestupku Talijana u Istri 1918 god.
 - 3) Stranka Gotthard; obzirom na Rijeku
 - 4) Bilješka o zbivanjima u Istri od poč. 1919 do poč. novembra 1919 god.
 - 5) Memorandum predan u Parizu 1919. god.
 - 6) Bilješke o postavki obzirom na okupirane krajeve 1919 god.
 - 7) Jadranski zbor i Rapallo 1920 i 1921 god.
 - 8) Bilješke o Istri 1922/3 god.
 - 9) Razne bilješke političkog karaktera 1923 — 1928 god.
 - 10) Neki predmeti iz 1929 god.
 - 11) Dekret o kvarnerskoj slobodnoj zoni (1930. g.) i jedno mišljenje o tome
21. GRAĐA ZA IZBORE ZA ISTARSKI SABOR (1889 — 1914)
- 1) Izbori 1889 god.
 - 2) Naknadni izbori za gradove Pazin, Labin i Plomin 1899 god.
 - 3) Izbori 1901 god. — Volosko
 - 4) Izbori 1902 god.
 - 5) Izbori 1905 god. Trgovačka komora
 - 6) Izbori 1908 god.
 - 7) Izbori 1914 god.
22. GRAĐA O RADU HRVATSKOSLOVENSKOG KLUBA ISTARSKOG SABORA (1884 — 1900)
- 1) Zapisnici klubskih sjednica od 10. VI. 1884 do 11. I. 1895.
 - 2) Zapisnici klubskih sjednica od 7. I. 1896 do 22. I. 1898.
 - 3) Sjednica pouzdanika hrv. slov. stranke u Opatiji 2. I. 1893.
 - 4) Klubski sastanak u Opatiji 27. XII. 1893.
 - 5) Klubski sastanak u Voloskom 13. VII. 1894.
 - 6) Klubski sastanak u Opatiji 2. X. 1894.

- 7) Akcija za ravnopravnost u Istri novembra i decembra 1894
- 8) Klubski sastanak u Puli 17 i 18. I. 1895
- 9) Klubska sjednica u Trstu 13. V. 1895
- 10) Klubska sjednica u Trstu 10. X. 1895
- 11) Pogovor u Voloskom 17. VII. 1896
- 12) Klubska sjednica u Trstu 30. VIII. 1896
- 13) Klubska sjednica u Opatiji 28. XII. 1896
- 14) Klubska sjednica u Trstu 3. II. 1897
- 15) Klubska sjednica u Trstu 23. VIII. 1897
- 16) Klubska sjednica u Puli januara i februara 1898
- 17) Klubski sastanak u Trstu 21. IX. 1898 sa dva nacrtu spomenica
- 18) Klubska sjednica u Kastvu 12. II. 1899, na Voloskom 8. III. 1899, u **Kopru** 18. IV. 1899, u Trstu 21. IV. 1899 i zajedno sa zastupnicima iz **Trsta i Goričke** u Trstu 24. IV. 1899
- 19) Klubska sjednica u Trstu 18. VI. 1899
- 20) Planiranje sastanaka hrvatskoslovenskih poslanika 1899
- 21) Klubska sjednica u Trstu 26. XI. 1899
- 22) Klupska sjednica u Puli 9. II. 1900
- 23) Akcija oko učestvovanja zastupnika Hrvata i Slovenaca u istarskom **saboru** od 27. X. 1899 do 20. III. 1900
- 24) Akcija oko učestvovanja hrv. i slov. zastupnika u istarskom saboru 20. i 21. III. 1900
- 25) Pogovor u Trstu 7. V. 1900
- 26) Klubska sjednica od 7. VII. 1900
- 27) Klubska sjednica u Hrpeljama i Trstu 22. VII. 1900
- 28) Klubska sjednica od 23. VIII. 1900
- 29) Klubska sjednica u Voloskom 26. XII. 1900
- 30) Pravila hrvatskoslovenskog kluba istarskog sabora

23. GRADA O RADU HRVATSKOSLOVENSKOG KLUBA ISTARSKOG SABORA (1901 — 1914)

- 1) Klubska sjednica u Puli 11. IV. 1901
- 2) Detto u Opatiji 29. V. 1901
- 3) Detto Trstu 29. VI. 1901
- 4) Akcija u vezi sa položajem kapetana i podkapetana Istre i saziva **Sabora** Istre od 16. XI. 1901 — 13. XI. 1902
- 5) Klubska sjednica u Trstu od 21. VI. u **Kopru** od 27. VI. 1902
- 6) Detto u **Kopru** 3, 5, 8, 10. VII. 1902
- 7) Detto od 28. XII. 1902 i razgovor sa Talijanima radi udruženja s **Trstom** 29. XII. 1902
- 8) Klubska sjednica u Opatiji 28. V. 1903
- 9) Prosvjed kluba hrv. slov. od 5. IX. 1903
- 10) Klubska sjednica u Puli 19. X. — 14. XI. 1903
- 11) Klubska sjednica u Trstu 30. V. 1904
- 12) Klubska sjednica u Trstu 29. IX. 1904
- 13) »Nagodba« s Talijanskim zastupnicima od 21. IX. 1904
- 14) Klubska sjednica 30. IX. 1904 do 22. X. 1904
- 15) Detto u **Kopru** 3. i 8. XI., u **Trstu** 8. i 9. XI. 1904
- 16) Akcije obzirom na pokrajinski proračun i na neke druge **zaključke** sabsorske većine decembra 1904
- 17) Klubska sjednica u Voloskom 26. IV. 1905
- 18) Akcija obzirom na saziv istarskog sabora za maj 1905
- 19) Klubska sjednica u Puli od 26. VII. 1905 te daljne akcije kod namjesnika u Trstu od maja do augusta 1905
- 20) Klubska sjednica u Opatiji 1. X. 1905 te daljna akcija za hrv. jezik u **saboru** kod namjesnika u Trstu tokom listopada 1905
- 21) Detto tokom prosinca 1905

- 22) Detto tokom od 17. XII. — 10. IX. 1907 sa sjedničkim zapisnikom od 17. XII. 1906
- 23) Klubska sjednica u Kopru 19. IX. u Trstu 25. IX., 27. IX., 2, 3. X., 5. X., 7, 8. X., 9. X., 14. X. 1907.
- 24) Prosvjed protiv proračunu Istre od 10. XI 1907.
- 25) Daljnja akcija za izbornu reformu 1908
- 26) Poziv odbora za novčanu pomoć Dr. Matka Laginje
- 27) Predlog učinjen u pregovoru kod namjesnika 20. I. 1909
- 28) Klubska sjednica u Kopru 22. VII. 1909 te sjednica sa Talijanima od 22, 23 i 24. VII. 1909 te konačno Pakt između Hrvata i Talijana od 31. VII. 1909
- 29) Klubska sjednica od 6, 17. IX. 1909
- 30) Detto od 22. IX. 1909
- 31) Klubska sjednica u Trstu 18. X. 1909
- 32) Klubska sjednica u Puli 13 i 14. II. 1910
- 33) Bilješke o raspravama kluba u Kopru 8. VI. 1910 na kojima se zaključilo i o izložbi
- 34) Prosvjedi hrvatskih asesora protiv nezakonitim odlukama talijanskih članova Zemaljskog odbora i klubske sjednice od 4. i 10. X. 1910
- 35) Klubska sjednica u Trstu 6. III. 1911
- 36) Spomenica kluba siječnja 1911 god.
- 37) Konferencija predstavnika Hrvata, Slovenaca i Talijana Istre u prisustvu austrijske vlade u Beču 6. i 7. IV. 1911 u Beču.
- 38) Predlozi Talijana i Hrvata 1911
- 39) Klubska sjednica Divače 4. IX. 1911
- 40) Klubska sjednica 1. XI. 1911
- 41) Pogovor sa Talijanima radi zasjedanja sabora 22. XII. 1911
- 42) Konferencija sa Talijanima u Trstu, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 24, 25 i 26. I. 1912
- 43) Klubska sjednica od 8. VII. 1912
- 4) Upit V. Spinčića članovima kluba da li da hrvatski članovi Zemaljskog odbora pristanu na prirez za god. 1913 ili ne od 1. XII. 1912
- 45) Konferencija Hrvata, Slovenaca i Talijana Istre kod namjesnika u Trstu 17. II. 1913
- 46) Neke klubske isprave poslije 17. II. 1913
- 47) Klubska sjednica u Trstu 15. IX. 1913
- 48) Klubska sjednica 12. II. 1914
- 49) Podaci o razdoru među hrvatskim zastupnicima istarskog sabora 1909 — 1914 god.

24. GRAĐA O RADU SABORA (1885 — 1895)

- 1) »Parentiensia 1882 god.«
- 2) Sabor 1885 god.
- 3) Sabor 1889 god.
- 4) Sabor 1892 god.
- 5) Sabor 1894 god.
- 6) Borba za hrvatski i slovenski jezik u istarskom saboru — Interpelacija Jenko i dr. 1894 god.
- 7) Borba za hrvatski i slovenski jezik u istarskom saboru 1894 god.
- 8) Sabor 1895 god.

25. GRAĐA O RADU SABORA (1895 — 1910), ZEMALJSKE UPRAVNE KOMISIJE (1916 — 1918) I DJELATNOSTI VJEKOSLAVA SPINČIČA KAO PRI-SJEDNIKA ZEMALJSKOG ODBORA ISTRE (1889 — 1892)

- 1) Carska rezolucija od 10. X. 1895 i 19. II. 1898 obzirom na porabu jezika u Saboru
- 1) Sabor 1896 god.
- 3) Sabor 1898 god.

- 4) Sabor 1899 god.
- 5) Sabor 1901 god.
- 6) Sabor 1902 god.
- 7) Sabor 1903 god.
- 8) Sabor 1904 god.
- 9) Sabor 1907 god.
- 10) Neki saborski predmeti i događaji oktobra 1910 god.
- 11) Istarski problemi za Zemaljske upravne komisije (1916 — 1918)
- 12) Neki predmeti iz doba asesrije V. Spinčića
26. GRAĐA O PROBLEMIMA OPĆINE KASTAV (1849 — 1897)
 - 1) Obrana hrv. jezika u Kastvu 1849. god.
 - 2) Cuder u Kastvu 1879
 - 3) Razni predmeti općine Kastav a naročito izborni (1890 — 1897)
 - 4) Građa o problemima općine Kastav (1898 — 1901)
27. GRAĐA O PROBLEMIMA OPĆINE KASTAV (1898 — 1901)
 - 1) Građa o kastavskim problemima za god. 1898 — 1901
 - 2) Neki spisi koji se odnose na Dr. Krstić (1897 — 1901)
28. GRAĐA O PROBLEMIMA OPĆINE KASTAV (1902 — 1931)
 - 1) Građa o kastavskom problemu za god. 1902 — 1908
 - 2) Stampata o predmetima općine Kastav (1899 — 1912)
 - 3) Bilješka V. Spinčića radi rješavanja nekih problema kastavske općine (1908 — 1916 god.)
 - 4) Svečanost 1931 god. zbog sjedinjenja Kastva Jugoslaviji
29. GRAĐA O OPĆINSKIM IZBORIMA U ISTRI (1892 — 1907) I OPĆINSKIM PROBLEMIMA (1891 — 1912)
 - 1) Općinski izbori u Plominu 1892, 1896 i 1899.
 - 2) Općinski izbori u Voloskom 1893
 - 3) Općinski izbori u Mošćenicama 1895, 1896 i 1897, 1900 i 1904.
 - 4) Opć. izbori u Lovranu 1896.
 - 5) Opć. izbori u Dekanima 1900.
 - 6) Opć. izbori u Cresu 1902.
 - 7) Opć. izbori u Voloskom i Opatiji 1906.
 - 8) Opć. izbori u Veprincu, Materiji, Buzetu 1906.
 - 9) O izbornoj komisiji u Cresu 1907.
 - 10) Problemi općine Krka
 - 11) Detto Cresa
 - 12) Detto Lošinja
 - 13) Problemi općine Volosko, Opatija, Lovrana i Mošćenica
 - 14) Detto Veprinac
 - 15) Podgradski problemi 1894 i 1895.
 - 16) Pazinski problemi 1893 i 1894.
 - 17) Problemi općine Buzet
 - 18) Detto Pomjan
 - 19) Problemi općine Labin, Sv. Ivana od Šterne, Materade, Grožnjana
 - 20) O dijeljenju općina
30. GRAĐA O BORBI ZA HRVATSKI JEZIK KOD UPRAVNIH I PRAVOSUDNIH ORGANA ISTRE
31. GRAĐA O BORBI ZA SLAVENSKO BOGOSLUŽJE U ISTRI
32. GRAĐA O EKONOMSKIM ODNOSIMA U ISTRI I. DIO
 - 1) Poljoprivreda
33. GRAĐA O EKONOMSKIM ODNOSIMA U ISTRI II. DIO
 - 1) Pomorstvo
34. GRAĐA O EKONOMSKIM ODNOSIMA U ISTRI III. DIO
 - 1) Saobraćaj

35. GRAĐA O EKONOMSKIM ODNOSIMA U ISTRI IV. DIC
- 1) Obrt
 - 2) Trgovina
 - 3) Borba protiv oskudice
 - 4) Aprovizacija za vrijeme rata 1915 — 1918 god.
36. GRAĐA O EKONOMSKIM ODNOSIMA U ISTRI V. DIO
- 1) Financijski problemi
37. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI I. DIO
- 1) Pučko školstvo
38. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI II. DIO
- 1) Pučko školstvo
39. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI III. DIO
- 1) Pučko školstvo
40. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI IV. DIO
- 1) Učiteljska škola u Kastvu
41. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI V. DIO
- 1) Srednja škola u Pazinu
 - 2) Detto u Puli
 - 3) Detto u Vološkom
 - 4) Detto u Kopru
 - 5) Nautička škola
 - 6) Delavska škola u Kastvu
 - 7) Specijalna škola
 - 8) Slovenska škola u Trstu
 - 9) Učiteljska škola u Gorici
 - 10) O srednjim školama općenito
42. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI VI. DIO
- 1) Osnivanje sveučilišta u Ljubljani i Trstu 1901 — 1905 god.
 - 2) Hrvatsko sveučilišno pitanje 1910 — 1911 god.
 - 3) Hrvatsko sveučilišno pitanje 1912 — 1913 god.
 - 4) Hrvatsko sveučilišno pitanje 1914 god.
43. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI VII. DIO
- 1) Problemi nastave 1917 i 1918 god.
44. GRAĐA O PROSVJETI U ISTRI VIII. DIO
- 1) Spinčićeva ocjena udžbenika
 - 2) Pitanje povišice plaća nastavnog osoblja u Istri
 - 3) Pitanje ukinuća stalnih taksa
45. GRAĐA O POSLOVIMA IZ NADLEŽNOSTI PRAVOSUĐA, ZDRAVSTVA I VOJSKE
- 1) Predmeti iz nadležnosti ministarstva pravde, sudstva
 - 2) Problemi zdravstva
 - 3) Vojni predmeti
46. GRAĐA O POSLOVIMA IZ NADLEŽNOSTI BOGOŠTOVLJA
47. INTERVENCIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA ZA POJEDINE ISTRANE
48. INTERVENCIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA POVODOM HAPŠENJA, INTER-NACIJA, KONFINACIJA ISTRANA (1914 — 1918)
- 1) Hapšenja u Istri 1914
 - 2) Evakuirci 1915 — 1917 god.
 - 3) Evakuirci 1918
49. GOVORI VJEKOSLAVA SPINČIĆA NA POLITIČKIM SASTANCIMA I U CRKVI
- 1) Govori 1870 — 1891
 - 2) Govori 1892 — 1896

- 3) Govori 1900 — 1929
 - 4) Govori u crkvi 1887 — 1915
50. GRAĐA O POLITIČKIM DRUŠTVIMA ISTRE I »NAŠA SLOGA«
- 1) Političko društvo »Edinost« 1896 — 1903
 - 2) Političko društvo za Hrvate i Slovence u Istri 1902 — 1912
 - 3) Socijaldemokratska stranka 1903 — 1913
 - 4) Političko društvo Talijana u Istri 1893 — 1910
 - 5) »Naša Sloga« 1893 — 1899
51. »DRUŽBA SV. ĆIRILA I METODA ZA ISTRU« I. DIO
52. »DRUŽBA SV. ĆIRILA I METODA ZA ISTRU« II. DIO
53. OSTALE DRUŠTVENE ORGANIZACIJE ISTRE
- 1) Čitaonica u Tinjanu 1889 god.
 - 2) Zajednica pripomoćnih društava u Kastavštini
 - 3) Desetogodišnjica »Bratovštine hrvatskih ljudi u Istri 1874 — 1884
 - 4) Đačko pripomoćno društvo u Pazinu
 - 5) Đački konvikt u Pazinu
 - 6) Narodna zajednica za Istru 1904 god.
 - 7) »Tiskara u Puli« 1901 — 1908
 - 8) Razdioba novca dobivenog od »Napretka« u Sarajevu za Istru 1926 — 1929 god.
54. BILJEŠKE VJEKOSLAVA SPINČIĆA »ŠTOŠTA« (1870 — 1888)
- 1) »Štošta« od siječnja 1870 do siječnja 1873
 - 2) »Mesečnik« 1873
 - 3) »Štošta« od školske god. 1873/74 — 30. XII. 1878
 - 4) Detto iz školske godine 1878/79
 - 5) Detto iz god. 1879 — 1880
 - 6) Detto iz god. 1880 — 1882
 - 7) Detto iz god. 1882 — 1886
 - 8) »Nješto bilježaka iz 1883 i 1884 i blizu« (Ovo spada hronološki u »Štošta« označenim pod br. 7)
 - 9) »Štošta« od septembra 1886 — jula 1888.
55. BILJEŠKE VJEKOSLAVA SPINČIĆA »O OBAVLJENIM STVARIMA« (1898 — 1914)
- 1) Registar govora, interpelacija i predloga istarskih zastupnika u Bečkom parlamentu 1891 — 1903
 - 2) Bilješke o obavljenim stvarima od 1. VIII. 1898 do 26. VI. 1901
 - 3) Detto od 1. VII. 1901 do 14. II. 1902
 - 4) Detto od 19. II. 1902 do 13. III. 1903
 - 5) Detto od 13. III. 1903 do 9. II. 1904
 - 6) Detto od 7. II. 1904 do 23. IX. 1905
 - 7) Detto od 1. X. 1905 do 6. XI. 1906
 - 8) Detto od 20. X. 1906 do 5. XII. 1907
 - 9) Detto od 6. XII. 1907 do 31. XII. 1908
 - 10) Detto od 9. I. 1909 do 18. XII. 1909
 - 11) Detto od 18. XII. 1909 do 7. IX. 1910
 - 12) Detto od 11. IX. 1910 do 10. II. 1911
 - 13) Detto od 15. II. 1911 do 23. II. 1914
56. MANUSKRIFT STUDIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA »RAZVITAK NARODNOG PREPORODA U ISTRI« ZAGREB 1924
- 1) Manuskript studije
 - 2) Mašinom pisani tekst studije br. 1
 - 3) Mašinom pisani tekst studije br. 2

57. MANUSKRIFT STUDIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA »CRTICE IZ HRVAT-SKE KNJIŽEVNE KULTURE ISTRE« ZAGREB 1926

- 1) Manuskript studije I. dio
- 2) Manuskript studije II. dio
- 3) Manuskript studije III. dio
- 4) Bilješke o trošku tiska studije
- 5) Raspačavanje štampane studije
- 6) Razdioba štampane studije i zahvale 1930 god.
- 7) Kritika štampane studije

58. GRAĐA ZA STUDIJU VJEKOSLAVA SPINČIĆA »CRTICE IZ HRVAT-SKE KNJIŽEVNE KULTURE ISTRE«

- 1) Bilješke, pisma i podaci za »Crtice...«
- 2) Neka pisma i telegrami 1882 i 1883 god. korišteni prigodom proslave 1908. god. Macka Mandića te prigodom njegove smrti 13. V. 1915.
- 3) Pripreme za rad oko »Hrvatskog biografskog riječnika JAZU« 1916 god.
- 4) Koncept životopisa Hrvata iz Istre izrađeni 1924.
- 5) Podaci za knjigu »Znameniti i zaslužni Hrvati« 1926 god.
- 6) Bilješke o hrvatskoj književnosti u Istri
- 7) Nekrolog o Ivanu Nep. Vlahu
- 8) Štampana studija »Mattia Flacio« Pola 1869
- 9) Životopis zaslužnih Istrana

59. RUKOPIS RADNJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA »MOJE IZBIVANJE IZ ISTRE 1922 GOD.«

- 1) Rukopis sa zabilješkama
- 2) Korespondencija obzirom na brošuru »Moje izbivanje«

60. RAZNI MANJI SASTAVCI VJEKOSLAVA SPINČIĆA I. DIO

- 1) Razni manji sastavci 1867 — 1910 god.
- 2) Rukopis Vjekoslava Spinčića »Istra« štampan u gospodarskom kalendaru »Napretka« 1922 i 1923
- 3) Sastavci o Rapallskom ugovoru i Riječkoj biskupiji.
- 4) Sastavak o općinskim izborima u Istri 22. I. 1922. god.
- 5) Rukopis Vjekoslava Spinčića »Zarobljena Istra« pripremljen za Napretkov Kalendar 1928 god.
- 6) Nedovršeni rukopis Vjekoslava Spinčića »Crtice iz povijesti Primorja«
- 7) Nešto materijala za suradnju V. Spinčića na raspravi »Das Volksleben der Slaven in Istrien«
- 8) Nedovršeni rukopis V. Spinčića »Zemljopis Primorja«

61. RAZNI MANJI SASTAVCI VJEKOSLAVA SPINČIĆA II. DIO

- 1) Povijesne crtice iz povijesti Primorja
- 2) Spinčićeva predavanja o preporodu Istre, Strosmajeru i P. Preradoviću
- 3) Spinčićevo predavanje o narodnom buđenju u Istri i Jurju Dobrili 1905, 1911 i 1912 god.
- 4) Tri predavanja V. Spinčića o Istri 1921 god.
- 5) Prepisi starih dokumenata iz Veprinca, Kastva, Mošćenica, Grdosela i dr. te glagoljski spomenici u Istri od XIII — XVI. st.
- 6) Neki hrvatski i slovenski proglassi cara Ferdinanda i Franje Josipa iz 1848 g.
- 7) Podaci za onomastiku Istre

62. PERSONALIJE VJEKOSLAVA SPINČIĆA

- 1) Životopis Vjekoslava Spinčića
- 2) Spinčićev premještaj u Goricu 1888 god.
- 3) Spinčićev otpust iz službe 1892 god. i njegovi odjeci
- 4) Formalnosti iz Delegacije 1912 god. i prigodom porinuća Tegetthof-a
- 5) Razne lične zabilješke V. Spinčića

6) Razne legitimacije V. Spinčića

7) Prepiska oko određivanja penzije V. Spinčića 1923 — 1929 god.

63.	Korespondencija	(1867 — 1874)
64.	isto	(1875 — 1878)
65.	isto	(1879 — 1880)
66.	isto	(1881)
67.	isto	(1882)
68.	isto	(1883)
69.	isto	(1884)
70.	isto	(1885)
71.	isto	(1886)
72.	isto	(1887)
73.	isto	(1888) I
74.	isto	(1888) II
75.	isto	(1889)
76.	isto	(1890)
77.	isto	(1891)
78.	isto	(1892)
79.	isto	(1893)
80.	isto	(1894)
81.	isto	(1895)
82.	isto	(1896)
83.	isto	(1897)
84.	isto	(1898)
85.	isto	(1899)
86.	isto	(1900)
87.	isto	(1901)
88.	isto	(1902)
89.	isto	(1903)
90.	isto	(1904)
91.	isto	(1905)
92.	isto	(1906)
93.	isto	(1907)
94.	isto	(1908)
95.	isto	(1909) I
96.	isto	(1909) II
97.	isto	(1910) I
98.	isto	(1910) II
99.	isto	(1911) I
100.	isto	(1911) II
101.	isto	(1912) I
102.	isto	(1912) II
103.	isto	(1912) III
104.	isto	(1913) I
105.	isto	(1913) II
106.	isto	(1914)
107.	isto	(1915) I
108.	isto	(1915) II
109.	isto	(1916)
110.	isto	(1917) I
111.	isto	(1917) II
112.	isto	(1918) I
113.	isto	(1918) II
114.	isto	(1919)
115.	isto	(1920)
116.	isto	(1921 — 1922)

117. isto (1923 — 1925)
 118. isto (1926 — 1927)
 119. isto (1928 — 1929)
 120. isto (1930)
 121. isto (1931)

122. ČESTITKE (1908 — 1931)

- 1) Čestitka k 60 godišnjici, 1908. god.
- 2) Čestitke k imenovanju začas. prisjednika Zagreb. duhovnog stola 1916 god.
- 3) Čestitke k 50 godišnjici misnikovanja (26. XII. 1921)
- 4) Čestitke k imedanu, 1926. god.
- 5) Čestitke k 80 godišnjici, 1928 god.
- 6) Čestitke povodom odlikovanja Oredenom Sv. Save III. step. 1928 god.
- 7) Čestitke k imedanu, 1929 god.
- 8) Čestitke k 81 godišnjici (23. X. 1929)
- 9) Čestitke k imedanu, 1930 god.
- 10) Čestitke k imedanu, 1931 god.
- 11) Čestitke k izboru, 1931. god.

123. RAZGLEDNICE (1902 — 1931)

God. 1902
 „ 1903
 „ 1906
 „ 1909
 „ 1910
 „ 1911
 „ 1915
 „ 1916
 „ 1917
 „ 1918
 „ 1919
 „ 1920
 „ 1921
 „ 1922
 „ 1923
 „ 1924
 „ 1925
 „ 1926
 „ 1927
 „ 1928
 „ 1929
 „ 1930
 „ 1931

124. PABIRCI (1883 — 1909)

God. 1883 — 1888
 „ 1894 — 1901
 „ 1902
 „ 1903
 „ 1904
 „ 1905
 „ 1906
 „ 1905 — 1907
 „ 1907 — 1908
 „ 1907
 „ 1908
 „ 1909

125. PABIRCI (1910 — 1917)

God. 1910
" 1911
" 1912
" 1913
" 1914
" 1915 — 1916
" 1917

126. SLUŽBENI OGLASI NEKIH OPCINA SJEVERNE HRVATSKE IZ 1914 GOD. TE OSIJEKA IZ 1918 — 1921, BANSKIH NAREDBI IZ 1915. TE ZEMALJSKE VLADE (1914 — 1924)

- 1) Oglasi općine Irig iz 1914 god.
- 2) Oglasi oblasti u Vinkovcima iz 1914 god.
- 3) Oglasi općine Otok iz 1914
- 4) Oglasi općine Andrijaševci iz 1914
- 5) Oglasi općine Vodjenci iz 1914
- 6) Oglas općine Cerna iz 1914
- 7) Oglas općine Nijemci iz 1914
- 8) Oglas općine Slakovci iz 1914
- 9) Razne odredbe kotarske oblasti u Županiji iz 1914
- 10) Naredbe bana od 1915 god.
- 11) Oglasi zagreb. gradskog pogl. 1915
- 12) Oglasi bjelovarskog gradskog poglav. u 1914 — 1915. god.
- 13) Oglasi općine Pakrac iz 1914 god.
- 14) Oglas općine Šimanovci 1914 god.
- 15) Oglas grad. pogl. Srijemski Karlovci iz 1914
- 16) Oglasi gradskog poglavarstva u Osijeku 1914
- 17) Oglasi gradskog poglavarstva u Osijeku 1918
- 18) Oglasi gradskog poglavarstva u Osijeku 1919
- 19) Oglasi gradskog poglavarstva u Osijeku 1920
- 20) Oglasi gradskog poglavarstva u Osijeku iz 1921
- 21) Okružnica Zem. vlade za pravosuđe iz 1914
- 22) Okružnica Zem. vlade, povjereništva za nar. gospodarstvo iz 1920
- 23) Naredba pokrajinske uprave Hrv. Slav. odjeljenja za unutrašnje poslove iz 1922
- 24) Naredba pokrajinske uprave za Hrv. i Slav. Odjeljenje za unutarnje poslove u likvidaciji iz 1924

127. NOVINE I. (1876 — 1910)

God. 1876
" 1882
" 1883
" 1892
" 1893
" 1894
" 1898
" 1899
" 1900
" 1901
" 1902
" 1905
" 1906
" 1907
" 1908
" 1909
" 1910

128. NOVINE II. DIO (1911 — 1915)

God. 1911

- „ 1912 Zaplijenjene novine
- „ 1912 Razne vijesti o nemirima u Zgb. i drugdje poslije Cuvaja
- „ 1912 »Croatica«
- „ 1913
- „ 1915

129. NOVINE III. DIO (1916 — 1918)

God. 1916

- „ 1916/17 Novinski isječci
- „ 1916/18 »Edinost«
- „ 1917

130. NOVINE IV. DIO (1916 — 1918)

God. 1916/18 »Hrvatska riječ«

- „ 1918 »Hrvatska država«
- „ 1918

131. NOVINE V. DIO (1920 — 1931)

God. 1920 Novinski isječci

- „ 1929/31
- „ 1931 Rim — Vatikan i Jugoslavija

132. MISCELLANEA

- 1) Popis pučanstva Istre
- 2) Smrt i sprovod Ladislava Riegera 3. 3. 1903
- 3) II. katolički kongres u Ljubljani 1900 god.
- 4) Svečanost 50 godišnjice hrvatske knjige u Pragu 18. 4. 1898 sa jednim tadašnjim pismom V. Spinčića dru Franu Potočnjaku
- 5) Općenito
- 6) Razno iz političkog života Istre
- 7) Nešto o talij. iredenti u Istri
- 8) Badeni u Istri
- 9) Razne akcije V. Spinčića u pol. životu Istre
- 10) Rukopis Josipa Fontane »O istarskih Slavenih« i »Ivanu Nepomuk Vlašu« (ukupno 46 str.)
- 11) Rukopis Ferde Mančika »Dějiny habat Porických«
- 12) Pregled ubranog i izdanog novca za postradale u Banskoj Hrvatskoj 1908/9 god. sa četiri uložnice

Zusammenfassung

DER HANDSCHRIFTLICHE NACHLASS VON VJEKOSLAV SPINČIĆ

Der handschriftliche Nachlass von Vjekoslav Spinčić gehört zum Wertvollsten, was an Archivmaterial zur Erforschung der Geschichte Istriens in der Zeit der Versuche zur Lösung der nationalen Frage in Istrien (1880—1918) existiert. Spinčić (geb. 1848, gest. 1933) tritt in den achtziger Jahren des vorigen Jahrhunderts als eine der führenden Politiker- und Volksbildnerpersönlichkeiten auf. Seine besondere Sorge galt der Bewahrung seiner gesamten Korrespondenz, aller eigenen Notizen und Schriften wie auch derer seiner Freunde für künftige historische Forschung. So ist es sein Verdienst, dass heute die Unterlagen bestehen, die eine Erforschung der damaligen Bestrebungen, Kämpfe und Benachteiligungen der Kroaten in den istrischen Städten und Dörfern möglich machen und das Geschichtsbild aller kroatischen kulturellen, wirtschaftlichen und politischen Zielsetzungen in Istrien und auf den Quarnero-Inseln vor uns entstehen lassen.

Spinčićs handschriftlicher Nachlass füllt 132 Kartonschachteln und wurde den Beständen des Staatsarchives in Zagreb teils zu seinen Lebzeiten, teils nach seinem Tode einverleibt. Bei dieser Gelegenheit wurden jedoch nur summarische Listen, ohne systematische Ordnung des Materials, angefertigt.

Bei Einsicht in das Material konnte festgestellt werden, dass sämtliche Archivalien aus der vielseitigen Wirksamkeit Spinčićs hervorgegangen sind: als Volksvertreter, als Mitglied parlamentarischer Klubs und als Mitglied politischer und sozialer Lehrer- und Priestervereinigungen. Es handelt sich somit ganz offenbar um einen handschriftlichen Nachlass und nicht um eine Handschriftensammlung, weshalb eine chronologische Ordnung des Materials nach Massgabe der Tätigkeiten Spinčićs sich als erforderlich erwies.

Nach Durchsicht der einschlägigen Literatur über Spinčić, über die Verfassungs- und Verwaltungsordnung in Österreich-Ungarn und über die damalige Wirksamkeit der politischen Parteien in Istrien sowie nach Sichtung des nachgelassenen handschriftlichen Materials selbst wurde dieses in Umschläge mit Inhaltsangabe und Datierung eingelegt, wonach an die Aufstellung eines endgültigen Inventarisierungsplans herangetreten werden konnte. Nach Massgabe des vorliegenden Materials wurden fünf Serien gebildet, die folgendes umfassen: das Material über die Tätigkeit Spinčićs als Volksvertreter, das Material über seine Tätigkeit als Parteimitglied und Mitglied sozialer Vereinigungen, die Schriften Spinčićs, seine Korrespondenz (ca. 20.000 Briefe) und Druckblätter. Eine jede Serie wurde weiterhin in Subserien unterteilt (so z. B. die Materialien über Spinčićs Tätigkeit als Volksvertreter in folgende Subserien: der Reichsrat in Wien und der Kroatisch-Slovenische und Jugoslawische Klub im Reichsrat, der Sabor von Istrien und der Kroatische-Slovenische Klub im Sabor, die Gemeinden, die Interventionen Spinčićs für Istrien bei den einzelnen Regierungsressorts und in den Amtsbereichen der Statthalterschaft in Triest, die Tätigkeit Spinčićs nach 1918). Nach Aufstellung eines solchen endgültigen Inventarisierungsplans verblieb nur noch die Einordnung eines jeden Umschlages an diejenige Stelle in der entsprechenden Serie und Subserie, die ihm nach Inhalt und Datierung zukam. Nachdem das Material auf diese Weise geordnet war, konnte zur eigentlichen Inventarisierung geschritten werden.